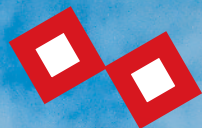

HRVATSKI PLANINAR

ISSN 0354-0650

GODIŠTE **103**

ČASOPIS HRVATSKOGA
PLANINARSKOG SAVEZA
izlazi od 1898. godine

3

OŽUJAK
2011

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOGA PLANINARSKOG SAVEZA

»Hrvatski planinar« časopis je Hrvatskoga planinarskog saveza. Prvi je broj izašao 1. lipnja 1898. Od 1910. do 1913. tiskao se kao podlistak naziva »Planinarski list« u časopisu »Vijenac«. Od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. časopis nije izlazio, a od 1949. do 1991. godine izlazio je pod imenom »Naše planine«. Časopis izlazi u jedanaest brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj).

Nakladnik

Hrvatski planinarski savez
Kozarčeva 22
10000 Zagreb
OIB 77156514497

Pretplata i informacije

Ured Hrvatskoga
planinarskog saveza
tel. 01/48-23-624
tel./fax 01/48-24-142
e-mail: hps@plsavez.hr
http://www.plsavez.hr

Uredništvo

E-mail adresa za zaprimanje članaka:
hrvatski.planinar@plsavez.hr

Grafička priprema

Urednik d.o.o., Zagreb

Tisak

Ekološki glasnik d.o.o.
Donja Lomnica

ISSN 0354-0650

Glavni i odgovorni urednik

Alan Čaplar
Palmotičeva 27
10000 Zagreb
e-mail: caplar@plsavez.hr
tel.: 091/51-41-740

Urednički odbor

Damir Bajs
Darko Berljak
Vlado Božić
Faruk Islamović
Goran Gabrić
prof. dr. Darko Grundler
Branko Meštrić
Krunoslav Milas
prof. dr. Željko Poljak
Vanja Radovanović
Robert Smolec

Lektura i korektura

Željko Poljak
Robert Smolec
Radovan Milčić
Goran Gabrić

Pretraživač i digitalni arhiv

Stari brojevi »Hrvatskog planinara« u PDF formatu te tražilica s bibliografijom časopisa dostupni su na internetskoj stranici časopisa te na DVD-u u izdanju HPS-a.

<http://hps.plsavez.hr>

Suradnja u časopisu

Prilozi se mogu slati posredstvom e-maila ili poštom. Prednost imaju prilozi sa zanimljivim temama koji su popraćeni boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati poštom ili u digitalnom formatu (e-mailom, na CD-u ili DVD-u, ali ne unutar Word dokumenata). Uredništvo zadržava pravo kraćenja i uredničke obrade tekstova. Stavovi i mišljenja suradnika iznesena u časopisu nisu nužno stajališta Hrvatskog planinarskog saveza i Uredničkog odbora.

Pretplata

Godišnja pretplata za Hrvatsku

iznosi **150 kuna**. Pretplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskoga planinarskog saveza broj 2360000-1101495742, pri čemu na uplatnici ili u obrascu za plaćanje putem interneta, u rubrici »Poziv na broj«, mora biti upisan Vaš pretplatnički broj.

Godišnja pretplata za inozemstvo

iznosi **35 eura**, a uplaćuje se na račun SWIFT: ZABA-HR2X 25731-3253236, uz poziv na pretplatnički broj. IBAN za uplate iz inozemstva jest HR4123600001101495742.

Cijena pojedinačnog primjerka

je 15 kuna (+ poštarina).

Vaš pretplatnički broj

otisnut je uz Vašu adresu, koja je nalijepljena na omotnici za slanje časopisa. Nakon uplate i evidentiranja u HPS-u, na naljepnici možete vidjeti naznaku o obavljenoj uplati.

Kako se pretplatiti

Zainteresirani za pretplatu na časopis trebaju se telefonom, e-mailom ili pismom javiti u Ured Hrvatskoga planinarskog saveza (hps@plsavez.hr, 01/48-23-624, 01/48-24-142). Pretplata se odnosi na kalendarsku godinu, pa novi pretplatnik nakon uplate dobiva sve brojeve tiskane u tekućoj godini. Pretplata se automatski produžuje na sljedeću godinu, do opoziva. S prvim se brojem u novoj godini svim pretplatnicima šalje uplatnica za pretplatu.

92 Uspon na najviši vrh Pireneja

96 Nezaboravno himalajsko iskustvo

100 PD »Zagorske steze«

104 Planinarski velikan
Branimir Gušić

Sadržaj

Članci

- 92** Uspon na najviši vrh Pireneja
Robert Pocrnić
- 96** Nezaboravno himalajsko iskustvo
Tomislav Čanić
- 100** PD »Zagorske steze«
Štefanija Dimač
- 104** Planinarski velikan Branimir Gušić
Marin Perković
- 107** Stazama uspomena na Ivicu
Sudnika
Vladimir Jagarić
- 110** Nedjeljno jutro na Božjem
studencu
Zvonko Trdić
- 112** Isti vrh, drugi osjećaji!
Ivan Hapač
- 115** U pohode Svetom Nikoli
Jasna Žagar
- 118** Zeleni bombončić nad morem
Mira Šincek

Info

- 122** Veliki Risnjak
- 124** Jaskanski planinarski put
- 124** Planinarska kuća »Mladen Polović«
- 125** Saski kralj Friedrich August II.
kao hrvatski planinar
- 125** www.hpd-bilo.hr
- 125** Vremeplov

Tema broja

Planinarski velikani
Branimir Gušić i Ivica Sudnik

Naslovnica

Visibaba u selu Bjelskom
na podnožju Kleka,
foto: Alan Čaplar

Rubrike

- 126** **Nova izdanja:** Bilo 2,
Japetić 2010., Zdravko
Šilić: Svjetlost planina
- 127** **Vijesti:** Uspješna
godina senjskih
planinara, S Prezdanka
na Dilj gori, Vincekov
pohod opet
nadmašio sam sebe,
Sportska televizija i
planinari, Planinarsko
druženje na
Malački, Samoborski
srednjoškoli
potaknuti
planinarskim duhom
Ivice Sudnika
- 131** **Kalendar akcija**

Uspón na najviši vrh Pireneja

Robert Pocrnić, Zagreb

Za planinarsku turu u Pireneje u organizaciji HPD-a »Zagreb-Matica« saznao sam u travnju 2010. u njihovoj planinarskoj školi, koju sam poslije dva mjeseca uspješno i završio. Odmah mi se svidio program puta koji je uključivao planinarske uspone na najviši vrh državnice Andore, najviši vrh Pireneja Pico de Aneto, uspon na »svetu planinu« Katalonije – Montserrat, posjet Nacionalnom parku Ordesa y Monte Perdido, zatim turističko-kulturološke obilaske glavnoga grada Andore, grada Huesce, svetišta Montserrat i Barcelone te usputan razgled Nice, Nimesa i Colliourea u Francuskoj i Mantove u Italiji.

U ovom ću se putopisu ograničiti samo na aragonske Pireneje i opis uspona na Pico de Aneto, a o usponu na najviši vrh Andore i na Montserrat u Kataloniji možda u nekom od idućih brojeva. U petak 30. srpnja ujutro krenulo je tridesetak planinara autobusom iz Zagreba. Sutradan navečer, u daljini, na obzoru, počeli su se nazirati moćni Pireneji. Uzbudjenje je polako raslo sa svakim prijednim kilometrom.

Pireneji se protežu otprilike u smjeru zapad – istok, od Biskajskog zaljeva na Atlantiku sve do Lionskog zaljeva u Sredozemnom moru, i prirodna su granica između Španjolske i Francuske. U Španjolskoj se gorje zove Pirineji, a u Francuskoj Pireneji. Otprilike su trostruko dulji od našega Velebita (435 km), a najveća im je širina 130 km. Površina gorja gotovo je jednaka površini Hrvatske. Najviši je vrh Pico de Aneto (3404 m), a ima još stotinjak značajnijih vrhova viših od 3000 metara. Ledenjački reljef sličan je onome u Alpama. Slikovit je, oštih vrhova, s brojnim zaravnima, ledenjačkim dolinama i jezerima.

Nakon posjeta pirenejskoj državnici Andori i njenom najvišem vrhu, uputili smo se u španjolsku pokrajinu Aragoniju, prema dolini Benasque (Valle de Benasque) i Parku prirode Posets-Maladeta. Prolazimo zavojitim cestama i uskim tune-

lima koji stavljaju na kušnju naše spretnosti vozače. S dužim odmorom u La Pobla de Segur treba nam četiri i pol sata vožnje do gradića Benasquea, za koji bi se moglo reći da je pirenejski Chamonix.

Diveći se okolnim vrhovima najneobičnijih oblika i boja i uspinjući se uskom cestom približavamo se kraju asfalta te stižemo do parkirališta na mjestu zvanom Hospital de Benasque. Tu smo morali napustiti svoj autobus i pričekati lokalni. Upravo kad smo izlazili iz autobusa oblačno se nebo »otvorilo« i počelo je grmljavinsko nevrieme praćeno jakom kišom i vjetrom. Nekako smo se zgurali pod krov drvenog skloništa na stajalištu uza cestu i počeli, poneko i gundajući, vaditi vjetrovke, pelerine i pokrivala za ruksake.

Ubrzo je stigao i lokalni autobus, zamagljenih prozora i prepun znojnih planinara koji su upravo došli iz smjera našeg odredišta. Uskaćemo u »planinarski« autobus koji nas makadamskom cestom vozi dalje kojih četvrt sata kroz zelenu dolinu punu livada i potočića do samoga kraja doline – mjesta zvanog La Besurta (1920 m), gdje počinje staza prema planinarskom domu. Ljetni je pljusak u međuvremenu prestao.

Krećemo uzbrdo kamenitom stazom, sa svom potrebnom opremom, i nakon 45 minuta stižemo do doma u kojem ćemo boraviti sljedeća dva dana. Refugio de la Renclusa (2140 m) smješten je u podnožju granitnog masiva Maladete. Njegovo nas je ime podsjetilo na Prokletije (maladeta, prokleta), a ime Pireneji na planinu Pirin u Bugarskoj. Dom se izvana na prvi pogled čini znatno manjim no što doista jest. Veoma nam se svidio, prostran je, odiše svježinom i čistoćom, a interijerom dominira novi brodski pod. U potkrovlju se nalazi naša soba s dvadesetak kreveta na kat. Prostorije su za planinarske pojmove prostrane, kreveti dovoljno razmaknuti, a dnevno je svjetla i više nego dovoljno. Ima solidan sanitarni čvor i tušev, a blagovaonica u prizemlju iznimno je

velika. Zadovoljni odlažemo svoje ruksake i ostalu opremu te silazimo na dogovorenu večeru.

U blagovaonici se dogovaramo za sutrašnji uspon na vrh: polazak je u 5:30. Prije spavanja provirujem kroz prozor i pomalo zabrinuto gledam prema tamnom nebu. Srećom, nebo je puno zvijezda!

Ujutro ustajemo prema dogovoru i u predvorju čekamo vodiče. Ubrzo kroz mrak zapažamo snopove svjetala, to stižu naši lokalni planinarski vodiči Sergio, Augustin i Narcis. Nakon kratkog upoznavanja i dogovora dijelimo se u dvije podjed-

nake skupine: jedna će na najviši vrh Pireneja, a druga do snježne granice ispod Maladete, a potom obilaziti okolicu. Naši vodiči insistiraju na penjačkim pojasima: donijeli su ih dovoljan broj pa ih odmah navlačimo na sebe kako ih ne bismo morali nositi u ruksaku do mjesta gdje će nam trebati.

Jutro je mračno, a posvuda oko nas magla. Šutke i u koloni krećemo u mrak strmom stazom odmah iznad doma. Prepoznaju je samo naši vodiči jer markacije nema. Svatko pazi na razmak i stijene po kojima hoda. Vodiči nas požuruju, ne daju nam više od dvije minute odmora, ali mi to možemo

izdržati. Staza ubrzo postaje prilično strma, potreban je osobit oprez i pomoć ruku. Nakon otprilike dva sata primjećujemo kako se u magli iznad nas stidljivo probija sunce. Ubrzo je i vidljivost postala odlična. Na visini od oko 2850 metara u blizini smo ledenjaka Maladeta, iznad kojeg je veličanstven pogled na nekoliko tritisućnjaka, s najvišim vrhom Pico de la Maladeta (3308 m). Iznad nas je beskrajno plavetnilo, dok su kotline još uvijek ispunjene maglom. Unatoč loše prospavanoj noći, osjećam se izvrsno, kao da mi ljepota ovih planinskih vrhova daje posebnu snagu.

Jedanaest planinara pod vodstvom Sergia i Augustina nastavlja dalje prema vrhu, dok ostali s Narcisom nastavljaju svojim putom. Penjemo se po snijegu koji je mjestimice gotovo leden, no uskoro nastavljamo kretanjem po kamenju. Do usjeka između dvije oštre stijene – Portillon Superior (2908 m) ili Gornja vrata – stižemo za rekordnih 2 sata i 20 minuta. Prolazimo usjek i ugledamo svoj cilj: suncem okupan ledenjak Aneto i sam vrh u daljini! Golema snježna zaravan prostire se ispred nas sa stjenovitim vrhom udaljenim otprilike dva do tri kilometra.

Spuštamo se nekoliko desetaka metara kroz Gornja vrata na drugu stranu do snježništa. Nastav-

ljamo utabanom snježnom stazom koristeći se samo hodačkim štapovima. Nakon 40-ak minuta hodnje po mekanom snijegu vodiči nas zaustavljaju: odmor, stavljanje dereza i formiranje dva naveza, jednog od pet i jednog od šest planinara s vodičem na čelu. Daleko ispred sebe vidimo crne točkice – planinare koji se stazom približavaju vrhu. Sljedećih 40 minuta treba pod sedlo Collado de Coronas (3196 m), a zatim slijedi još 30 minuta strmog uspona do mjesta gdje prestaju snijeg i led. Tu skidamo dereze i ruksake, ali ostajemo navezani, te nastavljamo u koloni, penjući se po strmom kamenju prema vrhu još 10 minuta.

Dolazimo do najkritičnijeg dijela uspona – uskoga oštrog grebena zvanog Paso de Mahoma, po kojem u oba smjera »plaze« deseci planinara s grčevitim izrazom na licima. Jedina je sreća u toj nevolji što taj uski rascjepkani greben nije duži od 7 do 8 metara. Tih završnih desetak metara uspona nije lagano, nužan je pun oprez, a pomoć ruku neizbježna je jer se ispod nas nalaze stotine metara duboke provalije. Još smo uvijek u navezu. Adrenalinski uživam u završnom usponu na vrh. Iznad sebe vidim potpuno plavo nebo. Vjetar kao da jenjava.

U 11 sati dolazimo do velikoga križa na vrhu. Široki osmjesi, zadovoljno si čestitamo, i

Pireneji se protežu otprilike u smjeru zapad – istok, od Biskajskog zaljeva na Atlantiku sve do Lionskog zaljeva u Sredozemnom moru, i prirodna su granica između Španjolske i Francuske. Otprilike su trostruko dulji od našega Velebita

ROBERT POČRNIC

Pico de Aneto - vrh Pireneja

to s pravom, jer nalazimo se na najvišem vrhu Pireneja! Stojimo na 3404 metra visine, temperatura je plus 6 °C, dodajemo brojne fotoaparate vodiču Augustinu koji nas strpljivo slika. Sjedimo ispred križa i uživamo u vidiku, vrhovi proviruju kroz maglu koje još uvijek ima po kotlinama. Oko križa nema previše prostora, pa ako se istovremeno skupi više planinara, može postati prilično tijesno i opasno. Vodiči vode brigu o tome, tako da sjedimo i uživamo gledajući panoramu okolnih Pireneja s najvišeg vrha.

Nakon samo desetominutnog predaha na vrhu, u povratku još jednom prelazimo kalvariju opasnoga grebena. Drugi planinari čekaju na red za prelazak, tako da je to mjesto ujedno i »usko grlo« planinarskog prometa, s čestim gužvama. Spuštamo se malo niže, do mjesta gdje smo ostavili ruksake,

i konačno otvaramo vlastite zalihe kako bismo se okrijepili. Vežemo dereze, stavljamo ruksake na leđa i opet vezani u dva naveza krećemo točno u podne niz bijelu padinu. Počeo je puhati hladan vjetar, a magla koja se diže iz kotline sve nam je bliže. Idealan je trenutak za povratak jer će možda već za pola sata cijeli vrh biti zavijen u oblake.

Sretni zbog uspješnog uspona krećemo nizbrdo, ovaj put drugom, strmijom stazom. Spuštamo se gotovo okomito niz bijele raskvašene padine te postupno ulazimo u oblak. Sve smo niže, a snijeg je gotovo sasvim mokar. Ubrzo stižemo do granice gdje završava snježna podloga, skidamo dereze i nastavljamo nizbrdo. Prate nas potočići nastali topljenjem ledenjaka. Vodiči nas vode gotovo djevičanskim, netaknutim krajolikom, posvuda samo stijenje, obilje vode koja klizi niz planinu, tek je mjestimice još nešto snijega.

Magla postupno nestaje, a sunca je sve više. Nastavljamo putom kojim ne srećemo baš nikoga. Spuštajući se počinjemo nailaziti na travnati pokrov, a obilje tekuće vode posvuda je oko nas.

Preskaćemo potočiće, hodamo po kamenju pa opet po zelenim površinama. Kao da ovuda tjednima prije nas nitko nije hodao, ako ne i mjesecima. Nigdje traga ljudske prisutnosti. U dubokoj zelenoj dolini ispod nas odjekuju zvonca krava na ispaši. Potočići se pretvaraju u moćne slapove, dok se na kraju svi ne uliju u jezero Salterillo koje smo čitavo vrijeme imali u svom vidokrugu.

Vodiči nam velikodušno daju posljednji odmor od dvadeset minuta prije uspona preko prijevoja Renclusa (2286 m) i spusta strmom stazom do našega doma Refugio de la Renclusa. U domu smo već u 15:30. Nakon gotovo deset sati planinarenja možemo reći da smo ostvarili svoj cilj u Pirenejima. Za taj rekordno brz uspon moramo zahvaliti našim vodičima – to smo tek na kraju saznali. Žurilo im se jer u 17 sati počinje radno vrijeme u njihovoj sportskoj trgovini u Benasqueu!

Navečer smo bučno proslavili svoj uspjeh, zajedno s rođendanom jednog sudionika naše ture, tako bučno da će tu večer osoblje i posjetitelji planinarskog doma trajno zapamtiti.

Nezaboravno himalajsko iskustvo

Tomislav Čanić, Gospić

Trideseti listopada 2010. ostat će zabilježen kao datum kada su se dvojica Ličana, članova HPD-a »Željezničar« iz Gospića, Dane Šimić Conjar i Milan Špoljarić Čoa popeli na 5732 metra visok himalajski vrh. Nije baš bilo jednostavno, ali ni pretjerano zahtjevno. Svi su logistički poslovi zahvaljujući iskustvu poznatog himalajca Darka Berljaka odrađeni potpuno i besprijekorno – od osmišljavanja plana, rezervacije smještaja, odabira Šerpe i nosača, do aklimatizacije i organiziranja uspona na vrh.

Ipak, nije sve teklo glatko. Od prvobitnog plana da idemo na Everest trek, s usponom na Island Peak (6189 m), morali smo odustati jer se u tom dijelu Himalaje netom prije našeg dolaska pogoršalo vrijeme pa je let zrakoplovom u Luklu, jednu od najopasnijih zračnih luka na svijetu, bio vrlo neizvjestan. Još je veća bila opasnost da zakasnimo na zrakoplov predviđen za povratak u Hrvatsku. Suočeni s tim nepredviđenim okolnostima prihvatili smo prijedlog da pođemo na drugu stranu Himalaje, prema tibetanskoj granici,

kroz Nacionalni park Langtang na Yala Peak. Ta se odluka pokazala ispravnom – u planinskoj zračnoj luci Lukli tih dana ostalo je na cjedilu oko 3000 planinara i alpinista.

Nekoliko dana aklimatizacije i privikavanja na nepalski život iskoristili smo za obilazak povijesnih i kulturnih znamenitosti nepalskoga glavnoga grada Kathmandua (1300 m), starog više od 2400 godina, s milijun i petsto tisuća stanovnika. Nepal ima oko 25 milijuna stanovnika, a od 2008. uređen je kao republika. Većinu u parlamentu čine komunisti. Ukupno 85 posto stanovnika po vjeroispovijesti su hindusi, 10 posto mahayana budisti, a ostale su vjere zastupljene s ukupno pet posto. Nepal je, dakako, najpoznatiji kao domovina devet od četrnaest himalajskih vrhova viših od 8000 metara, uključujući i najviši, Mount Everest (8850 m).

Nakon smještaja u hotelu Thorong Peak, tradicionalnom »hrvatskom« hotelu u središtu najpoznatijega turističkog središta, Thamelu, posjetili smo budističku stupu Swayambhunath na brdu iznad Kathmandua, staru oko 2000 godina. Sljedećih dana posjetili smo i Durbar – trg s bivšim kraljevskim dvorcima u središtu Kathmandua, hindusko svetište Pashupatinath u istočnom dijelu Kathmandua te još nekoliko važnijih spomenika povijesne baštine.

Već 24. listopada krenuli smo minibusom iz Kathmandua prema Langtang Himalu. Uz Darka Berljaka, u ekipi su bili Tomislav Čanić, voditelj dosadašnjih ekspedicija gospićkog PD-a »Željezničar«, zatim Dane Šimić, sudionik ekspedicije Aconcagua 2005. i Milan Špoljarić, osvajač Mont Blanca 2001., Kilimanjara 2004. i Aconcagua 2005., te Đurđevčanin Željko Orač. Posebna nam je čast bila što nas je na Yala Peak vodio Pemba Sherpa, osmerostruki osvajač Everesta, koji je 2009. na vrh svijeta došao s Darijom i Iris Bostjančić. Uz nabrojane, u ekipi je bilo i pet nosača koji

DARKO BERLJAK

Langshisa Ri (6370 m)

Jak ispod Langtang Himala

su nosili dodatnu opremu do posljednjeg logora ispod samog vrha Yala Peaka.

Nakon desetosatne »kaubojске« vožnje po uskoj makadamskoj planinskoj cesti punoj odrona, došli smo do mjesta Dunchea, smještene na otprilike 2000 metara iznad kanjona rijeke Langtang Khola. Dunche ćemo pamtiti po laganoj šetnji stazama između rižinih terasa, odzdravljanju ljubaznim domaćinima riječju »namaste« i smještaju u skromnom, ali ugodnom prenoćištu. Ujutro je trebalo rano ustati i krenuti uzbrdo.

Prvi dan nije bilo zahtjevnijeg hodanja, ali su ga ipak obilježili spuštanje od gotovo tisuću i uspon od tisuću i dvjesto metara. Hodanje kroz prašumu postaje i pomalo zabavno jer se tu i tamo pojavi poneki majmun. O susretu s leopardom, gospodarom tog dijela prašume, ne smije se ni pomisliti. Susrećemo i manje skupine penjača i

turista u pratnji nosača i vodiča. Za kretanje u tom pograničnom području prethodno smo pribavili trekking dozvole, a morali smo platiti i ulaznicu u Nacionalni park te ostaviti polog kojim jamčimo da ćemo se pridržavati propisa o zaštiti prirode. Svaki se dan prolazilo preko visećih mostova iznad rijeke Langtang Khola, koja je žuboreći pratila neumorne planinare. Prenoćili smo u mjestu Syabru, a hodanje je bilo repriza prethodnoga dana, s tom razlikom što smo već bili na većoj nadmorskoj visini.

Sljedeći nam je dan cilj tzv. Lama hotel, prenoćište usred džungle, na visini od 2400 metara. Za večeru su nam domaćini poslužili jaja s nekim povrćem, a za doručak povrće s jajima na neki drugi način.

Ujutro polazimo dalje i opet idemo malo nizbrdo, pa nešto više uzbrdo. Stižemo do jedne

Aklimatizacijski uspon iznad Kyanjin Gompe

D. Šimić i M. Špoljarić na vrhu Yala Peak

Yala Peak, a Željko je zbog zdravstvenih tegoba odustao od uspona na sam vrh.

U logoru koji su postavili sami penjači uz pomoć Pemba Sherpe i nosača nije bilo nimalo ugodno spavati jer je temperatura bila oko 15 stupnjeva ispod ništice. Ustajanje oko tri sata ujutro Dani i Milanu nije bilo teško jer bili su »živa volja«. Po velikoj hladnoći penjali su se preko gromada kamenja i sipara, a potom i preko ledenjaka. Nakon svladanog ledenjaka slijedio je završni uspon na kameniti vrh. Na vrhu su se fotografirali s krunicom, hrvatskom zastavom i zastavom grada Gospića, a nakon prvog uzbuđenja uživali su u vidicima prema Tibetu. Uz budno oko Sherpe Pembe sretno su se spustili do šatora koji su nosači već počeli pripremati za povratak. Po dolasku u bazu slavilo se do kasno u noć. Vade se pršuti i sir te naručuje vino, kojeg nema dovoljno. Prvi je put da razdragani gazda hotela nekoga časti. Netko iz njemačke skupine, kojoj uspon nije uspio, začuđeno pita odakle su ti veseljaci, a gazda odgovara: »From Croatia«.

U širem okruženju Kyanjin Gompe pase mnoštvo jakova, nezamjenjivih životinja u životu Sherpa. Uz to što im služe za prenošenje tereta, od njih se dobiva vuna i mlijeko od kojeg prave sir po švicarskoj recepturi. Najveću korist imaju

Trideseti listopada 2010. ostat će zabilježen kao datum kada su se dvojica Ličana, članova HPD-a »Željezničar« iz Gospića, Dane Šimić Conjar i Milan Špoljarić Čoa popeli na 5732 metra visok himalajski vrh

karaule i vojne kontrole. Nečija ulaznica za nacionalni park ostala je među stvarima koje su ponijeli nosači, a oni su već otišli naprijed. Vojna posada imala je razumijevanja, ali morali smo čvrsto obećati da ćemo ulaznicu pokazati pri povratku.

Ishodište za glavne uspone bila nam je Kyanjin Gompa, mjesto na visini od 3830 metara. Smjestili smo se u prenočište Yala. Prvi nam je cilj bio aklimatizacijski uspon na 4700 metara visok vrh, što smo ostvarili bez većih poteškoća. Berljak je isprajući penjače napravio krug do njihovog logora, pa na jedan usputni vrh, dok sam se ja uspeo na 4700 metara visok vrh iznad samog Langtanga, s kojega se pružaju prekrasni panoramski vidici na Kyanjin Gompu i susjedni vrh Naya Kangu. Dvojica naših penjača uspješno su se popela na

od balege koja im služi za ogrjev. Bifteke od jaka spremaju, ali samo za strance, jer svoje životinje drže svetima.

Za povratak smo odredili Dan mrtvih, 1. studenoga. Prije polaska otišli smo u domaće svetište, gdje smo zapalili svijeće za svoje najmilije, a potom otišli pred spomen-ploču slovenskom alpinistu Tomažu Humaru koji je na obližnjem vrhu Langtang Lirung prije godinu dana izgubio život.

Povratak je bio znatno brži od dolaska. Nakon sedam sati hoda smo prvi dan prenoćili nedaleko od Lama hotela, a već drugi dan došli u rudarski gradić Syabru Bensi. Nakon noćenja, uputili smo se minibusom za Kathmandu. Ponovno smo boravili u hotelu Thorong Peak te dva dana obilazili povijesne i kulturne lokalitete Kathmandua i okolice.

Silazak s Yala Peaka

Bili smo i u jednom od najstarijih gradova, Bhaktapuru, starom 2500 godina. Uz mnoštvo hinduskih hramova, raznih kipova iz njihove mitologije tu se nalaze i drvorezi seksualnosti iz davnih vremena poznati kao »Kama sutra«.

Dva smo dana proveli i u turističkom mjestu Pokhari uz jezero Phevu. Pamtit ćemo ga po vožnji čamcem, ujedu pijavice (žrtva je bio Čoa) te po zanimljivom usponu na brdo iznad jezera na kojem se nalazi novije budističko svetište, s prekrasnim vidikovcem na Annapurnu i obližnji sedamtisućnjak Machapuchare, nalik na Matterhorn. Usput smo posjetili i najveći planinarski muzej na svijetu, u kojem Hrvatska ima poseban status, o čemu svjedoči hrvatska zastava, koja je na prvome mjestu, ispred svih zemalja koje su dosad organizirale ekspedicije.

Po dolasku u Kathmandu slijedile su pripreme za povratak, kupovina suvenira, oproštaj s Pembom Sherpom u njegovoj kući, što je zaista čast i velika rijetkost, zatim oproštaj s biznisme-

nom Tashi Sherpom, koji nedaleko od baznog logora za uspon na Mount Everest gradi najviše položen hotel na svijetu, i kojemu smo zbog njegova angažmana i pomoći cijelom putovanju uzvratili svečanom večerom. Posebno je upečatljiv bio oproštaj sa svima onima s kojima smo se sprijateljili. Od njih smo za uspomenu dobili svilene marame khate, koje uz znak poštovanja imaju i značenje »vratite nam se opet«.

Posebnu zahvalnost dugujemo Darku Berljaku, koji je doista živa enciklopedija i zaslužan je što smo mnogo toga čuli i vidjeli. Ono što je u svoje tri knjige napisao o Nepalju tek je manji dio onoga što zna o toj zemlji. Impresivno je s koliko zanosu i ljubavi Berljak govori o kulturi, povijesti, običajima i životu ljudi iz ovog dijela svijeta. Imali smo i osobitu povlasticu što nas takav vodič i savjetnik na putu kroz Nepal i Himalaju nije ništa koštao, tim više što bismo za sve ono što smo vidjeli i doživjeli trebali nekoliko puta dolaziti da smo putovali u organizaciji neke agencije.

PD »Zagorske steze«

Svijetao primjer društvenoga rada

Štefaniya Dimač, Pregrada

Tridesetak kilometara sjeverno od Zagreba i tek nekoliko kilometara od njena utoka u rijeku Krapinu, rječica Krapinica naglo skreće udesno. Još u romantičnim vremenima kraljevni i princeza smjestio se unutar velikoga riječnog luka Krapinice posjed Zabok. Prvi se put spominje 1335. u darovnici hrvatsko-ugarskoga kralja Karla I. Ime koje danas ponosno nosi taj zagorski gradić potječe od starohrvatske riječi bok, koja označava izrazitiji zavoj riječnog toka.

Prkoseći vremenu, u Zaboku još stoji crkva sv. Antuna Padovanskog iz 1676. Od važnijih povijesnih građevina tu je crkva zaštitnice grada sv. Jelene Križarice, čija je gradnja započela 1782., a završila 1805. Istočno je dvorac Bračak, a južno, u Gredicama, velika kurija, u kojoj se rodio te veći dio života živio i stvarao hrvatski pisac Ksaver Šandor Gjalski. Kurija je nedavno preuređena u hotel i luksuzni restoran, ali nije izgubila starinski »štih« i duh minulih vremena.

Grad Zabok izvrsno je povezan sa Zagrebom, Krapinom, Varaždinom i Gornjom Stubicom – željeznicom i cestama – a nije pretjerano reći da je uz Krapinu glavno financijsko, trgovačko, kulturno, odgojno-obrazovno i sportsko središte Krapinsko-zagorske županije. U Zaboku djeluju brojne udruge, a jedna je od aktivnijih i uspješnijih Planinarsko društvo »Zagorske steze«.

Društvo je osnovano na poticaj skupine entuzijasta 25. travnja 2003., a danas broji oko 150 članova, aktivnih u širokoj paleti djelatnosti. Već samo ime Društva svjedoči o tome da je jedan od njegovih ciljeva stazama povezati cijelo Zagorje. Ciljevi su, također, educirati mlade, širiti znanja o bilju i životinjama, promicati planinarsku etiku, razvijati ekološku svijest te surađivati s HPS-om i udrugama sličnih interesa. Društvo je član Planinarskog saveza Krapinsko-zagorske županije te Međudruštvenog savjeta Zagorskoga planinarskog puta. Iako mlado po svom djelovanju, Društvo je ostvarilo niz projekata.

Planinarsko društvo koje je osnovano 2003. u Zaboku djelovanja ostvarila je u manje od 8 godina rezultate kojima se može ponositi: izgradili su planinarsku kuću, uredili arboretum, markirali putove u svojem kraju i okupili više od 150 članova

Arboretum autohtonog bilja

Kao i svaka obitelj, tako i ova, planinarska, najprije je težila krovu nad glavom. Naravno, najprije je trebalo naći »grunt«, kako mi Zagorci zovemo obiteljsko imanje. »Stezašima« je za oko zapelo zemljište na hrptu brijega između dva sela, tri kilometra od Zaboka, udaljeno od grada nepun sat hoda. Jednoglasno je odlučeno da se kupi 5000 četvornih metara zemljišta na mjestu s prekrasnim vidikom na zagorsku zipku zelenog mora pitomih brežuljaka Gupčeva i Gajeva kraja. Prema jugoistoku se vidi Medvednica, istočno je Kalnik, a sjeveroistočno Ivanščica, čije se padine nježno prislanjaju na Strahinjščicu i Brezovicu. Uz njih se priljubljuje i Kostelsko gorje. Na jugozapadu pogled plijene Samoborsko gorje i Žumberak, a zapadno su slovenske zasavske planine na čelu s Bohorom. Za dobrih dana obzor ukrase i Alpe.

Nakon dobivanja svih mogućih dozvola i uređenja prilaznog puta, odmah se započelo s

raščišćavanjem potpuno zapuštenog, u trnje zarašlog zemljišta zvanog Picelj. Naoružani mačetama i drugim alatom, vrijedni su planinari mnogim satima dobrovoljnog rada, a sa svakim ubodom trna i većom odlučnošću, prionuli uređenju 400 metara duge šetnice sa 60 parcelica. Tako je nastao arboretum autohtonog bilja, nazvan »Poučni park na Piclju«. U međuvremenu se rodila zamisao da se parcelice daju na korištenje poduzećima i pojedincima koji će ih uređivati po svom izboru, klupicama i sličnim sadržajima – jedini je uvjet sadnja isključivo autohtonog raslinja. U sklopu arboretuma održavat će se pod stručnim vodstvom škole u prirodi za mlađe i starije generacije, a izleti za vrtiće i niže razrede već su zaživjeli.

Planinaru i rekreativcu ovaj mali arboretum pruža priliku za lagane šetnje i pravi je melem za dušu u suludom životnom trku. Klupice vas neprimjetno pozovu da sjednete i prepustite se zamamnom mirisu pokošena sijena, zrelih jago-

dama, muziciranju cvrčaka, laganom povjetarcu koji njiše grane, zadovoljnom šuštanju lišća breze, milovanju toplih sunčanih zraka...

Greda do grede - planinarska kuća

No, taj lijepi park nije jedino djelo »stezaša« jer u međuvremenu je svoj posao odradio orkestar pila, bušilica, cirkulara, mješalica i kamiona, ostavivši iza sebe ponos »Zagorskih steza« – prekrasnu drvenu građevinu – planinarsku kuću »Picelj«.

Gradnja kuće započela je 2007. pripremom podrumskog dijela i natkrivene terase. Sljedeće, 2008. godine, dopremljene su iz jaskanskoga kraja grede stare hrastove kuće. Svaka je greda pri rastavljanju kuće pažljivo obilježena brojem i pri ugradnji postavljena na isto mjesto kao u izvornoj kući. Štoviše, grede su spajane autentičnim drvenim klinovima. Zahvaljujući pomoći grada Zaboka, HPS-a, Ministarstva kulture, županije, tvrtki i pojedinaca, a pogotovo vrijednih domaćih planinara, danas se kući daje završni »glanc«.

Dakako, svaka završena faza radova donosila je ogromno zadovoljstvo članovima. Već kad su u podrumskom dijelu uređene blagovaonica, kuhinja i sanitarije, veselju nije bilo kraja. Tako

je bilo i kad je proradio novi kamin na katu, kad se nakon prvog dima iz dimnjaka počela širiti toplina u grudima. Veselo plamsanje vatre i pucketanje bukovine budi stare uspomene, nešto davno usnulo, priziva sjećanja iz djetinjstva. Svi se radujemo, naš tradicionalni planinarski novogodišnji bal bit će pod našim novim krovom! Užurbano se postavljaju pločice i uređuje potkrovlje za četrdesetak ležaja gdje će zadovoljni gosti snivati slatke sne.

Vrijednost same kuće veća je od dva milijuna kuna, ne računajući više od 9000 sati dobrovoljnog rada članova Društva. Članovi pomažu kako znaju i mogu, pronalaženjem donatora, financijski, neki svojim vještinama u raznim fazama gradnje, malim radnim akcijama uređenja, a neki samo podupirućim članstvom. Neki su pojedinci visoko odskočili svojim angažmanom na svim poljima, no i svaki sasvim mali doprinos, dan od srca, važna je karika u funkcioniranju Društva kao cjeline. Mnoge bučnice, orehnjače, domaće strepe i ručkovi zamirisali su gradilištem kako bi se barem ljubavlju nagradio često težak fizički rad vrijednih ruku. Ma kako umorni bili, uvijek se čuo smijeh, a radna akcija završavala bi pjesmom.

Ulaz u arboretum autohtonih vrsta pokraj planinarske kuće »Picelj«

Neumorni u svim aktivnostima

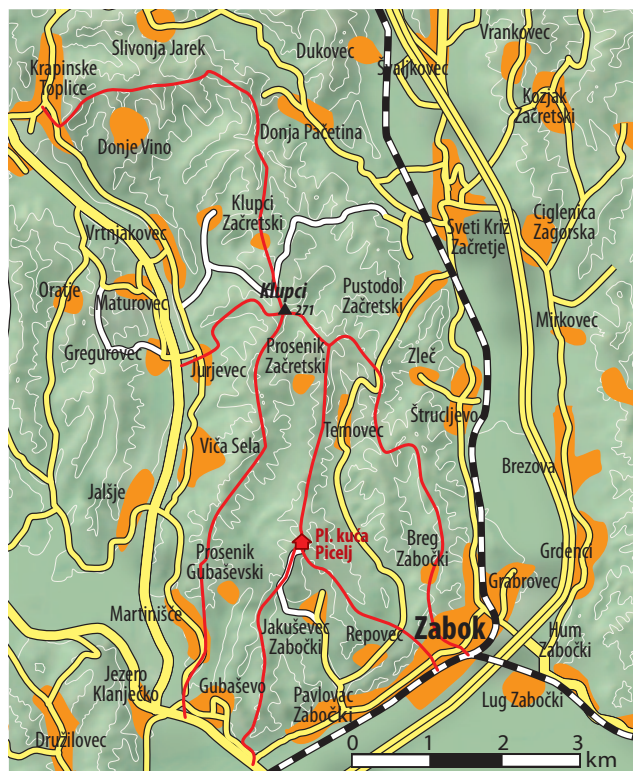
Ostvarenjem dvaju projekata velike materijalne vrijednosti, nisu se zatomili projekti na drugim poljima rada. Članovi Društva živo sudjeluju i u ekološkim inicijativama po zagorskim bregima i druženju s planinarima iz drugih društava u Hrvatskoj i Europi. U suradnji s HPS-om, članovi »Zagorskih steza« postavili su žigove na velebit- skim vrhovima Krajačevu kuku, Hajdučkim kuko- vima, Svetom brdu i Vlačkom gradu, a preuzeli su i zadaću obilježavanja i održavanja staze od planinarskog doma »Zavižan« do Malog Rajinca na sjevernom Velebitu.

Markiran je 20 kilometara dug planinarski put (pet i pol sati hoda) Zabok – Picelj – Klupci – Hršak breg – Vuglec breg – Petrovsko te 14 km dug put (četiri sata hoda) Zabok – Picelj – Klupci – Krapinske Toplice. Staza vodi hrptovima zagor- skoga humlja, s prekrasnim vidicima na nisku proplanaka daleko uokolo. Ne znaš kad je ta staza draža, »dišća« u proljeće ili duboko zelena, zaogr- nuta modrim svodom vreloga ljeta, ili možda kad zakićena jesenjim vatrometom naviješta svoj skori smiraj, ušuškana u djevičansku bjelinu. Tu se još sretnu drvena hiža i stara zagorska klijet, a nečije onemoćale ruke nisu zaboravile plesti šarene vijence od papirnatih ruža, kiteći drvena raspela uz putove.

Svake godine na blagdan Sveta Tri kralja, 6. siječnja, organizira se pohod putom Krapinske Toplice – Klupci – Picelj – Zabok. Srdačno se dočeka veći broj planinara, s odmorom uz kuhano vino u Klupcima kod crkve Majke Božje Klupečke, s vrlo vrijednim oltarom iz 17. stoljeća. Svi se sudi- onici duže zadrže i na gruntu »Picelj«, uz pjesmu, glazbu i ples.

Uz pjesmu i ples

Društvo ima više školovanih vodiča. Veoma akti- van upravni odbor i vodiči godišnje organiziraju oko 45 izleta i pohoda po Hrvatskoj i izvan nje. Svaki je izlet pomno pripremljen, s iscrpnim uputama dostupnim putem interneta. Nađe se laganih, rekreativnih pohoda za članove slabije kondicije, ali i pohoda koji zahtijevaju bolju tjele- snu pripremljenost i vještinu te vrhunsku penjačku spretnost. Članovi su sudjelovali na ekstremnom, zimskom noćnom pohodu na Velebit, a izveden je i zahtjevan zimski pohod Krasno – Mali Rajinac –

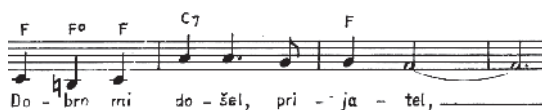

Markirani planinarski putovi u okolici Zaboka

Zavižan – Donja Klada. Organiziran je i pohod na Glossglockner, brojne ture po Alpama, duž Vele- bita te po raznim drugim planinama.

Na radost svih članova, Društvo se sve više pomlađuje. Zaživjele su i nove sekcije – u društvu čak djeluju ženska i muška ekipa kuglača. Članovi su osvajali nagrade na sportskim susretima plani- nara i na natjecanjima u kuhanju u kotlićima, gdje redovito postižu zapažene uspjehe.

»Zagorske steze« imaju u planu još mnogo aktivnosti nakon potpunog uređenja planinar- ske kuće »Picelj«. Bez obzira na velike materi- jalne vrijednosti što ih je Društvo steklo u teškim ekonomskim prilikama, sve to ima pravoga smisla tek kad se čuju smijeh i pjesma – dok smo spremni neprestano i nesebično prijateljstvo nadograđi- vati međusobnom tolerancijom, dok Društvo ima »dušu« i dok su članovi spremni u svako doba zapjevati sebi i vama...

Planinarski velikan Branimir Gušić

U povodu 110. godišnjice njegova rođenja

mr. sc. Marin Perković, Mljet

Branimir Gušić
u Grbaji u
Prokletijama
oko 1960.
godine

Akademik, otorinolaringolog, geograf, etnograf, entomolog i antropolog Branimir Gušić bio je jedan od najznačajnijih hrvatskih planinara, znanstvenika i zaštitara prirode. Rodio se u Zagrebu 6. travnja 1901., gdje je 6. srpnja 1975. i umro. Svojim medicinskim istraživanjima, na planinarski vrlo zahtjevnim

stazama i u opasnim vremenima, istraživao je težak život brdsko-planinskog stanovništva na neistraženim prostorima balkanskih zabiti. Zasluga mu je što je ljepote i vrijednosti prirode istražio, organizacijski i kadrovski unaprijedio te ih predstavio hrvatskoj i europskoj javnosti mnogobrojnim pisanim radovima, predavanjima, osnivanjem ustanova za zaštitu prirode i uvođenjem novih entuzijasta u planinarstvo.

Već od 1924., kao suosnivač Hrvatskoga turističkog kluba »Sljeme«, a posebice od 1948., kad je postao predsjednikom Planinarskog društva »Zagreb – Matica« i Planinarskog saveza Hrvatske, profilira se kao aktivan sudionik zaštite prirode i njezin promotor. Kao predsjednik Republičkog savjeta za zaštitu prirode i Odbora za nacionalne parkove uvelike je zaslužan za zaštitu Velike Paklenice, Rožanskih i Hajdučkih kukova, Velebita i Plitvičkih jezera, a posebno za osnivanje Nacionalnog parka »Mljet«, čiji je predsjednik Upravnog savjeta bio gotovo do kraja života.

Od 1925. godine, uz redovni dvostruki studij (medicine, povijesti i geografije), često dolazi na Mljet radi studijskih istraživanja pa s njega poduzima medicinsko-planinarske istraživačke pohode po Bosni, Kosovu, Sandžaku i Albaniji, a posebno obilazi planine Bihora, Korab, Šar-planinu, Durmitor, Prokletije itd.

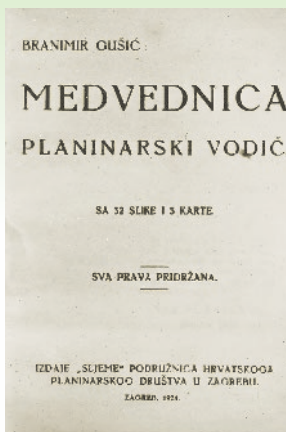
ZELJKO POLJAK

Akademik Branimir Gušić obožavao je otok Mljet. Doktorirao je s antropološkom temom o otoku Mljetu, bio je jedan od inicijatora da se zapadni dio Mljeta proglasi nacionalnim parkom, a napisao je i vodič po parku

Godine 1929. na Filozofskom fakultetu u Zagrebu doktorira temom »Položaj i struktura naselja na otoku Mljetu. Antropogeografska ispitivanja«. Zahvaljujući njegovu zalaganju Mljetska jezera preventivno su zaštićena na razini Hrvatske već 1948., što će kulminirati 1957. predavanjem u JAZU »Otok Mljet – naš novi nacionalni park«. Zakonom o proglašenju zapadnog dijela otoka Mljeta nacionalnim parkom, 1960. godine Mljet postaje naš prvi otočni, morski nacionalni park.

Uprava Nacionalnoga parka »Mljet«, na čelu s tadašnjim ravnateljem mr. Mari-

nom Perkovićem, nazvala je 1980. stazu uz obalu Velikog jezera šetnicom Branimira Gušića, a 1998. na njoj Gušiću u čast postavila spomenik u obliku poprsja koje je izradio akademik Ivan Kožarić.

U povodu želje Uprave NP-a »Mljet« da se obilježi 50. obljetnica osnutka Nacionalnog parka, kustos Marin Perko- vić postavio je 2009. u Gušićevu čast izložbe u Hrvatskom državnom arhivu u Dubrovniku i u benediktinskom samo- stanu na Mljetu, a 2010. održao je preda- vanje u dvorani HPD-a »Zagreb-Matica« o Gušiću i planinarstvu na Mljetu.

U Gušićevu čast održani su u Zagrebu 1997. u Klovićevim dvorima »Prvi dani Branimira Gušića«, a u listo- padu 2010. na Mljetu »Drugi dani Brani- mira Gušića«.

Gušićevo planinarsko djelo nasta- vilo je živjeti na Mljetu. Godine 1995. osnovano je u Babinom Polju na Mljetu PD »Planika«, a 1998. mljetski plani- nari, u suradnji s HPD-om »Vihor« iz Zagreba, uređuju staze u Parku. Kad je ing. Ante Premužić bio Gušićev gost na Mljetu, osmislio je i trasirao put na vrh Montokuc, poslije nazvan Premužićevim putom. U ljeto 2004. osnovano je Plani- narsko društvo »Mljet«, koje nastav- lja planinarske aktivnosti na području Parka i postaje domaćinom gotovo svim planinarskim društvima. U 2006. sedam je planinarskih društava osnovalo na Mljetu Planinarski savez Dubrovačko-

Gušićeve monografije o Medvednici i o otoku Mljetu po mnogočemu nisu nadma- šene do danas

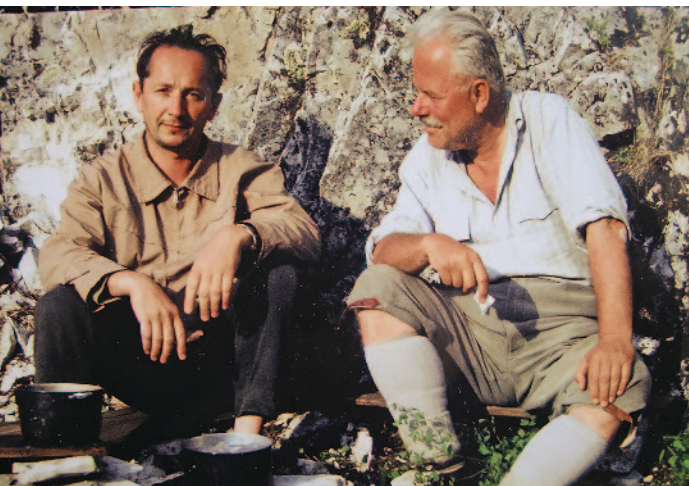
ŽELJKO POLJAK

Stari most između Velikog i Malog jezera 1950. godine

ŽELJKO POLJAK

Berba grožđa kod Babinog Polja 1950. godine

Željko Poljak i Branimir Gušić u Prokletijama 1963. godine

Poprsje Branimira Gušića na Pristaništu Velikog jezera u Nacionalnom parku Mljet, rad akademika Ivana Kožarića

neretvanske županije. Iste godine PD »Mljet«, u suradnji sa zagrebačkim HPD-om »Vihor«, počinje organizirati redovni godišnji, višednevni, »Uskrsni – prvosvibanjski pohod na Mljet«. Do sada je u njemu sudjelovalo više od tisuću planinara.

Godine 2009. počinje stalna stručna suradnja PD-a »Mljet« i s HPD-om »Zagreb-Matica« (Planinarsko ekološkom sekcijom na čelu s Edom Hadžiselimovićem) na čišćenju obala te obnovi i održavanju markiranih staza.

Koncem 2010. održane su u Zagrebu dvije velike manifestacije u kojima je Gušiću posvećena naročita pažnja. U Hrvatskom državnom arhivu otvorena je 10. studenoga izložba »NP Mljet 1960-2010«, a dan poslije istoimena multimedijaska izložba u Gliptoteci HAZU-a, na kojoj su se u vitrinama mogli vidjeti izvorni dokumenti iz Gušićeva doba.

I konačno, ovih dana izlazi iz tiska zbornik radova s Gušićevom biografijom i pretpisak njegovih davnih radova o Mljetu.

Stazama uspomena na Ivicu Sudnika

Vladimir Jagarić, Zagreb

P rošlo je stotinu godina od rođenja Ivice Sudnika (1910. – 2002.), kroničara grada Samobora i kolekcionara. Prisjetimo se tim povodom toga uistinu svestranoga čovjeka, koji je između ostaloga dao neizbrisiv doprinos i hrvatskom planinarstvu.

Po zanatu je bio majstor – urar, ali životna su mu opredjeljenja bila raznolika – bavio se fotografijom (nagrada na 8. međunarodnom salonu u Bostonu, SAD, 1938.), novinarstvom (bio je dopisnik Hrvatskog dnevnika za Samobor, 1938.), športom (bio je među osnivačima skijaške sekcije u »Japetiću« 1931. i Sanjkaškog saveza Hrvatske 1961.), a uz ostalo bio je i član Hrvatskoga olimpijskog odbora. Bavio se i putovanjima (proputovao je gotovo čitavu Europu), planinarstvom (29

godina bio je predsjednik PD-a »Japetić«), a kao muzealac skupljao je sve što se odnosilo na prošlost i sadašnjost Samobora.

Upoznao sam ga u Samoboru na dočeku nove godine 1951. Evo i kako! Moj prijatelj i kolega iz Hrvatskoga narodnog kazališta, Branko Radović, tada popularni pjevač zabavnih pjesama i autor »Pjesme moje drage«, predložio mi je da s njime dočekam novu godinu u samoborskom hotelu »Lavica«; Branko je, naime sudjelovao u programu novogodišnje noći. Prihvativši ponudu, otputovali smo sa svojim djevojkama u Samobor »peglicom«, kako smo od milja zvali naš dragi vlakčić »Samoborček«. Sjećam se da je padao gust snijeg, a iz kuća se čulo pjevanje božićnih pjesama, iako ih u

Spomenik Ivici Sudniku pred Samoborskim muzejom, u kojem se nalazi hrvatski planinarski arhiv

ALAN ČAPLAR

Slet mladih planinara Hrvatskog zagorja 24. i 25. rujna 1977 na Pesku kod Koprivnice (s desna: Vladimír Jagarič, Ivica Sudnik, tajnik PSH Nikola Aleksić i general pukovnik Milivoj Gluhak)

to poratno vrijeme nije bilo preporučljivo pjevati. U svečano uređenom restoranu hotela »Lavica« imao sam sudbonosnu sreću da sam sjedio za istim stolom kao i Ivica Sudnik. Već su me pri tom prvom susretu osvojili njegova druželjubitost i planinarski šarm. Vjerojatno sam i ja njemu bio simpatičan kad me je pozvao na »skijaču« na »Anindolsku skijašku stazu«.

Nisam došao na skijanje, ali sam s njime posjetio novootvoreni buffet Crveni podrum, gdje me je upoznao sa samoborskim odvjetnikom dr. Markom Bahovcem; s kojim sam se i poslije često družio. Tu sam upoznao i dva samoborska planinara, Franju Juratovića i Dragutina Kristijana, s kojima sam se tijekom boravka u Pušinama, u svojoj vikend-kućici, vrlo često družio; radili su u bivšoj »Presečkovoju« trgovini mješovite robe. U Podrumu, u tom priručnom buffetu koji se nalazio na samom uglu Šmidhenove i Obrtničke ulice, planinari su nakon nedjeljnog izleta rado navraćali na »čašicu razgovora«. Tu su bila i dva stalna gosta, samoborski planinar – boem Stanko Kompare i »zagrebaš«, vinoljubac Božo Petanjek – Žobo. Ana Profeta radila je u Crvenom podrumu kao konobarica od 1957. do 1968., a poslije kao uspješna domarka u »Šoićevoj kući«.

Samoborskog liječnika dr. Adalberta Georgijevića (1899. – 1991.) upoznao sam u Pušinama kad

ga je Sudnik nakon šetnje Vrhovčakom doveo u »Regičinu hižu«, kako su Vrhovčaki nazivali moju planinarsku vikend-kućicu, do koje je pola sata uspona iz Samobora. Sudnik je ponekad navratio do mene na »planinarski čaj«, pogotovo ako je šetao s nekim svojim gostom.

Vraćajući se u predvečernjim satima na ZET-ov autobus, prošetao sam usput Tomislavovim trgom, gdje sam uvijek susreo nekoga poznatog, naravno, i Sudnika kad se vraćao iz svojeg muzeja (osnivač je i dugogodišnji direktor Samoborskog muzeja). No, ponekad smo i zajedno planinarili po Samoborskom gorju. Od svojih sam izleta zabilježio u dnevnik naš prvi izlet, i to na Japetić 21. svibnja 1971. U njegovoj planinarskoj klapi bili su tada Rezika Banjedvorec i dr. Adalbert Georgijević. Povremeno im se kao suputnik priključivao i dr. Ivo Veronek, također samoborski liječnik.

Susretao sam Sudnika na šumovitoj Plešivici, kamenitom Oštrcu ili na zelenim Livadama. Najviše je pohodio predjele Velikog dola – njemu najdraže planinarsko odredište. Bilo je to mjesto na koje je nedjeljom u prijedodnevrim satima često došpancirao s pajdašem dr. Georgijevićem, dok su njihove supruge Silva i Alma pripremale blagdanski ručak. Nije nimalo neobično da su samoborski planinari prozvali planinarski dom na Velikom dolu dičnim imenom Ivica Sudnika.

Ivica mi je ostao u posebnoj uspomeni po tome što je kao dužnosnik Planinarskog saveza Hrvatske bio vrlo aktivan. Godine 1971. izabran sam u Predsjedništvo / Izvršni odbor PSH-a. Sedamnaest sam godina na sjednicama Saveza u Kozarčevoj 22 u Zagrebu sjedio upravo pokraj Sudnika. Prilikom izbora za članove Komisije za povijest hrvatskog planinarstva – čiji je predsjednik bio Sudnik, tadašnji najpozvaniji tumač planinarske povijesti – i ja sam bio biran u njegovu, meni priželjkivanu komisiju. Poslije sjednica znali smo svratiti na mali razgovor u »Studio 13«, kako smo zvali kafić na Britanskom trgu, a priključio bi nam se i Jakša Kopic, također dužnosnik Saveza.

U obiteljskoj kući Ivice Sudnika u Perkovec 10 u Samoboru, nalazila se njegova radionica za popravak satova, a pokraj nje mala radna soba puna knjiga, omota sa spisima i sitnih arheoloških predmeta. Na stolu je stajao lampaš koji nije služio za rasvjetu, već je u njemu bila staklenka s vinom. Bio je to zaštitni znak Sudnikove radne sobe. Tu je bila i knjiga posjetitelja, u kojoj su bila zapisana imena znamenitih osoba iz kulturnog života Zagreba, među njima i imena slavne glumice Maje Strozzi te književnika Dragutina Tadijanovića i Gustava Krkleca.

Mora da je Ivica prikupio pravi mali arsenal arheoloških predmeta kad ih je poklanjao prijateljima kao suvenire. Meni je dao okamenjenu morsku zvijezdu – dokaz da je Samoborsko gorje nekoć bilo otok u Panonskom moru. Žao mi je što je nisam sačuvao, no zato imam dva komadića obojenog stakla iskopanog na njivi gdje se nekad nalazila lijevaonica stakla »Glažuta« u Osredku, u dolini potoka Bregane.

U potrazi za podacima, pišući neki članak o zavičajnom Žumberku, obratio sam se kome drugom nego Sudniku, znajući da u njegovoj zbirci, koju je skupljao krajnjom ozbiljnošću i upornošću, ima ne samo dokumenata o žumberačkim uskocima, već i o počecima planinarstva u ovim tada malo poznatim predjelima sjeverozapadne Hrvatske. U njegovoj »radnoj sobi« u potkrovlju muzeja prelistao sam tri debela svežnja »Žumberačkog fascikla«, puna novinskih članaka, plakata i raznih spisa. Prilikom jednoga takvog »tavanskog posjeta« dobio sam od Ivice Vukasovićeve skladbe »Kod kapele svete Ane« i »Šoićevu kuću« (popijevke su objavljene 1987. i

2001. godine u »Planinarskoj pjesmarici« u izdanju PSH / HPS-a).

Na tradicionalnim sletovima mladih planinara Hrvatskog zagorja (od 1968. Sletovima planinara Hrvatskog zagorja) gotovo sam redovito susretao Sudnika kao delegata PD-a »Japetić«. Na taj skup planinara, koji je obično trajao dva dana, dolazili su ne samo mladi iz Zagorja već i planinari iz drugih krajeva, od mladih do seniora. U večernjim je satima, uz logorsku vatru, nakon službenog dijela, bilo vrlo zabavno i veselo, pjevale su se zagorske i planinarske popijevke, pričalo o svemu i svačemu, a najviše o planinarskim dogodovštinama. Sudnik je volio pričati o svojim putovanjima po europskim gradovima. Zavrteo se ponekad i ražanj s janjcem. Ujutro komešanje, žamor, pospremaju se šatori, neki odu na izlet, dok se drugi vraćaju kući – netko vikne »Doviđenja dogodine« – sletište se prazni – izgleda otužno – i ja se tako nekako osjećam – »Doviđenja dogodine!«

Autor članka Vladimir Jagarić i Ivica Sudnik
16. lipnja 1962. u Gornjoj Stubici

RADOVAN ALEKSIĆ

Nedjeljno jutro na Božjem studencu

Zvonko Trdić, Ogulin

Planinarska
kuća Javorova
kosa

Oko devet sati krenuli smo Miro i ja na još jedan od svojih uobičajenih nedjeljnih izleta prije ručka. Iznenađujuće je koliko se samo zanimljivih i raznovrsnih tura u trajanju od dva do četiri sati hoda može poduzeti u bližoj okolici Ogulina. Iako smo toga nedjeljnog jutra pošli prema Kleku, ipak nismo skrenuli na Molinarijev most preko Dobre, već produžismo ravno, Rudolfovom cestom prema Vrbovskom. Autocestom od Vrbovskog upućujemo se prema Rijeci,

a tek u Ravnoj Gori odabiremo današnji cilj – Javorovu kosu.

Prekrasan je sunčan dan, pretopao za siječanj. Tu i tamo nailazimo na krpice neotopljenog snijega. Prilaz do vrha Javorove kose i nije pravi planinarski uspon, već ugodna šetnja uz blagu padinu brda. Divimo se vidiku. Sjeverne strane Višnjovice i Bjelolasice bijele se od snijega, dok su sva okolna brda gola. Neuobičajeno toplo vrijeme prevarilo je jaglace – žute se mjestimice, pokraj staze.

ZVONKO TRDIĆ

Veseli me što konačno vidim vodu na Božjemu studencu. Dosad sam uvijek dolazio ljeti, kad izvor presuši. Na taj izvor mještani od davnina dolaze s osobitim poštovanjem

Iznenadili smo se koliko brzo, čavrljajući usput, stigismo do planinarske kuće. Iz dimnjaka se ne uzdiže dim, nema nikoga. Zastajemo nakratko. Miro je ovdje prvi puta. Dopada mu se kuća i nenapadno uređen okoliš. Jedino što ga zbunjuje jest drveni stup s krovicom i ormarićem na kojemu piše »Božji studenac«. On ne pita, a ja ne objašnjavam o čemu je riječ. Krećemo polagano stazom što se strmo spušta ispod planinarske kuće. Samo nekoliko minuta treba da se kroz šumu visokih debelih smreka stigne do Božjega studenca. Opažam promjene: izvor i njegov okoliš uređeni su. Šteta je što su željezni križ i ormarić s kipićem i slikama svetaca pričvršćeni na živo drvo umjesto na posebne nosače. Veseli me što konačno vidim vodu na Božjemu studencu. Dosad sam uvijek dolazio ljeti, kad izvor presuši.

Na taj izvor mještani od davnina dolaze s osobitim poštovanjem. Stara predaja govori da voda Božjega studenca čudotvorno pomaže pri poteškoćama s vidom. Posljednju nedjelju u srpnju Ravnogorci organiziraju i hodočašće do tog izvora. Sjećam se hodočašća 2001. kada se okupilo mnoštvo hodočasnika i planinara iz Rijeke, Mrkoplja, Delnica, Ogulina i Ravne Gore. Zanimljivo je bilo vidjeti kako mještaniin Čarli, u prikolici koju je vukao motokultivatorom, dovozi starca župnika iz Ravne Gore. Župnik je predvodio molitvu.

Zadržali smo se neko vrijeme kod izvora, uživajući u žuboru i bistrini vode. Dok smo se uspinjali prema razglednoj

ZVONKO TRDIĆ

piramidi na vrhu Javorove kose, palo mi je na um kako i sam imam sve više i više poteškoća s vidom. Čak i ne znam kako se liječi vid vodom iz studenca. Ako ju je dovoljno piti – otpočeo sam s terapijom, a ako je trebalo smočiti oči vodom – propustio sam priliku.

S vrha piramide otvaraju se zanimljivi vidici. Oduševili smo se izvrsnim vidikom na Alpe. Jednako je lijep vidik s vidikovca na Ravnu Goru, prekrivenu prozirnim velom rijetke magle. Otjerao nas je pogled na tužnu sliku ogromnog kompleksa jedne od najuspješnijih tvornica namještaja u bivšoj državi.

Nismo se vraćali autocestom, već krenusmo Karolinom prema Staroj Sušici. Zastali smo tamo po tko zna koji put, diveći se ljepoti staroga dvorca. Nastavljamo put prema Ogulinu zadovoljni odabirom današnje planinarske ture. Deset minuta nedostajalo je do četrnaest sati kada sam zaustavio auto pred svojom kućom - stigao sam na vrijeme na ručak!

Šumsko vrelo
Božji studenac
na Javorovoj
kosi

Isti vrh, drugi osjećaji!

Ivan Hapač, Sveta Nedelja

*»Ljudi su većinom onoliko sretni
koliko to sami žele biti«*

Abraham Lincoln

Dani lijeno promiču, premećemo po sjećanjima koja ostaju, dok neka istječu iz naših razmišljanja protiv naše volje ma koliko se trudili, polako i konačno. Uvijek mi se iznova srce ispuni smijehom kada ponovno mogu na neki od vrhova koji me ispunjavaju sjećanjima i zadovoljstvom. Vrlo često razmišljam o poznatim planinama diljem planinarskog svijeta i sam sebe iznenadim slabim emocijama, mnogo slabijim od emocija koje me ponesu kada ponovno krenem na neki od vrhova poznatih svim mojim osjetilima.

Nije poznati put ispunjen srećom samo zbog puta prema cilju već su tu i tragovi slika u mislima i emocijama s nekih drugih prolazaka, koji se ukrštaju s ponovnim kretanjem prema poznatom vrhu. I sami se sjećate nekoga istog prijeđenog planinarskog sadržaja, a jedinog, možda, među mnogima čije slike nisu izbljedjele, pa čak niti promijenile boju u sjećanjima.

Kratak poziv jednog poznanika, znanstvenika, i njegova zamolba da ga povedem prema vrhu na koji ne vode staze jer želi istražiti raste li možda tamo

IVAN HAPAČ

negdje neka od biljaka njegove strasti i profesije. Dario, naš učenjak, bio je s ljupkom Irenom, stručnjakinjom iz Nacionalnog parka »Sjeverni Velebit«. Nismo bili sigurni koji ćemo dan krenuti, no kad se umiješala moguća loša vremenska prognoza, brzo smo odredili dan – sutra. Došli su gotovo do Planinarske kuće Alan, sa zakašnjenjem od jednog i pol sata. Te morali smo ovo, te morali smo još i ono, znate već kako se izgovaraju oni koji kasne.

No, sve je uz smiješak i lagano podbada- nje stavljeno u stranu i krenuli smo. Lakšim putom s Kosice, pa po Premužićevoj stazi u smjeru sjevera. Oh, da! Krenula je s nama i Ljilja, nadzornica NP-a, ugodno pričljiva i nasmijana. Svi u dobrome raspoloženju, krenuli smo prilično brzo i ubrzo smo kraticom izbili na livadu ispod Alančića. Uvijek nešto novo skrene pozornost, nekad netko kakvom primjedbom, nekad priroda nekom sjenom ili možda mi laganom pričom ili dosjetkom. Sjetio sam se priprema za ekspediciju na Everest, snijega, bure i hladnoće, sjetio sam se nekih prijatelja koji više ne dijele s nama naše poglede i svježinu Velebita.

I tako pomalo stigismo do prekrasnih livada Rožana. Do toga su mjesta nekako brzali napri-

jed, no kako više nije bilo planinarskih markacija, najednom sam svojim ritmom vodio za sobom znanstveno-planinarsku skupinu. Rožano je kao i uvijek obuzimao sve svojim prostranstvom, ponekom, samo iz daljine vidljivom gorštackom stazom skrivenom u velikim busenima guste planinske trave ili sve manje vidljivim ostacima pastirskih stanova.

Velike stijene uz Rožanski vrh – Babice, otimala su veličajnost samom vrhu svojim oblim izgledom, svojom monumentalnošću i nadaleko nepogrešivom prepoznatljivošću. Skriveni ulaz kroz klekovinu, već pomalo zarastao, pustio nas je da se privučemo prvim stijenama. Ostavili smo štapove da miruju naslonjeni na podnožje hladne stijene i ušli u »grmeč« (mislim da tako zovu gustiš) te pronalazeći neke skrivene prolaze polako, sasvim polako, uz lagano znojenje, napredovali prema markantnim Babicama i njihovu podnožju, sada viđenima s druge strane, u svoj njihovoj veličini. Poneka fotografija, zastajkivanje kako bi Dario pomno pregledao neku od biljčica ili odgovorio na neko od Ljiljinih pitanja o vrsti ili imenu neke biljke iz bogata velebitskog saga. Dario je bio u svom svijetu, a Irena je pomno sudjelovala

Rožanski vrh svakog zaljubljenika u planine ostavlja bez daha. Prostran, s mnogo vegetacije, ali s vidicima koji na sve četiri strane svijeta dočaravaju ljepotu cijelog Velebita

u prepoznavanju vrsta i nazivlja biljnog svijeta podno Rožanskog vrha.

Nisam mogao sudjelovati u tim razgovorima jer nisam vladao ni našim, a kamoli latinским imenima pojedinih biljnih vrsta. Bilo mi je zabavno dobacivati im izmišljena »latinska« imena, ali čini se da je to bilo zabavno samo meni. Moje samopouzdanje bilo je pomalo narušeno i spoznajom da je i nadzornica Ljilja raspalagala zavidnim poznavanjem velikoga broja biljnih vrsta. Samo sam ja, onako kao stručno, bio usmjeren na traženje i prepoznavanje puta prema vrhu. No, zbog toga su me i primili u svoje ugodno društvo.

Po nekim mojim otprije određenim orijentacijskim točkama koje su me vodile prema vrhu, uskoro smo prošli podno Babica, spustili se do jednoga osamljenog kuka u podnožju Rožanskog vrha i već se kratko nakon toga uz malo alpinističkih vještina uspinjali prema samome vrhu. Rožanski vrh svakog zaljubljenika u planine ostavlja bez daha. Prostran, s mnogo vegetacije, ali s vidicima koji na sve četiri strane svijeta dočaravaju ljepotu cijelog Velebita. Najbliži se kočoperio vrh Lisca, pa desno od njega, a i prema sjeveru, cijeli splet Rožanskih kukova do Zavižana i još dalje. Uočavali su se Hajdučki kukovi, Vratarski kuk, Krajačev kuk, vrhovi Velikoga Kozjaka, Gromovača, stijena Crikvene i odmah nekako tu, na dohvat ruke, mnogima poznat Seravski vrh. Dobro su se vidjele i livade Alančića, pa Zečjaka, Golića, Goljaka, Šatorine i u daljini prepoznatljiv vrh Svetog brda. Cijela Lika ležala je smireno i valovito, dok su se otoci isticali na plavetnilu mora i neba prošarana gdje kojim kao snijeg bijelim oblakom. Neka nova ljepota, neki novi otisak duplikata slike u srcu, toliko puta već viđene.

Mojih troje suputnika razmiljelo se po prostranom sljemenu Rožanskog vrha. Klečali su i slikali, ležali i slikali, razmjenjivali znanje za znatiželju, dobacivali stručna ili narodna imena cvijeća kao da s njim razgovaraju, a moje je ispunjenje bilo potpuno nakon petnaestak minuta drijemeži u koju sam utonuo okružen mirom,

njihovim udaljenim žamorom i svojim smirenim mislima. Sve je novo, a sve je već viđeno pa se pitam koliko puta treba doći na isti vrh a da više ničim ne možeš nadražiti svoja osjetila. Nadam se da igra osjetila nikad neće prestati jer neko drugo društvo, u nekom od ostalih godišnjih doba, pa čak i moje drukčije raspoloženje, neće dopustiti da otupim na svu tu ljepotu.

Trgnuo sam se iz drijemeži jer je visoko iznad nas kružio orao. U svom svijetu i svojim visinama. Neki su mu gavrani htjeli pomutiti dostojanstvo, no on je jednako dostojanstveno kružeći nastavio osmatrati ispod sebe ono što ga je i privlačilo u te visine. Ostao je njegov lik u mojem fotoaparatu, ali to je samo blijeda slika trenutne zbilje.

Polako smo se spremali za povratak. Sada su oni vodili, tražeći pojedinosti nedavnoga dolaska. Irena nije ni jednom posumnjala u ispravnost svoga sjećanja. Zastajkivanje Darija da se popne i pregleda još koji kamenjar, da se snimi još poneka fotografija za uspomenu, nije nas sprječavalo da polako napredujemo u svome povratku. Uz zaista malo moje pomoći u snalaženju, tamo gdje sam i sam ponekad bio u nedoumici za svojih lutanja tim predjelom, uskoro smo ponovno bili na livadama Rožana.

Na polazište se nismo vraćali istim putem. Slijedio je uspon na Alančić s njegove sjeverne strane, koji je i tako bio na putu našeg povratka. Do vrha smo išli zajedno u nekakvom međusobnom razmaku, ali budući da se bližila večer, napustio sam ih ispod samog vrha i vratio se na naše polazište.

Uistinu nikad nije isto i premda nisam zbog sličnih razloga išao na neki vrh, sada znam da nikad, nikad neće biti ni približno isto, ma koliko puta krenuo prema nekom od već posjećenih vrhova. Ovaj su put mojem ushićenju pridonijeli Irena, Ljilja i Dario. Tko zna, pozovu li me još koji puta sa sobom, možda i ja naučim latinski naziv za vriješak ili beavicu, jagodu ili malinu, jer će tada, znam, moj ponovni susret s nekim vrhom opet biti drukčiji. I nestrpljiv sam, jer dani tako lijeno promiču.

U pohode Svetom Nikoli

Jasna Žagar, Sesvete

U spomen na planinara Dimitra Bočevskog

Danas, kad su mi ostala još samo sjećanja, vraćam im se s ljubavlju i poštovanjem. Mjesecima već nisam dotaknula planinu. U hladno kasnojesensko popodne posuto snijegom okrećem stranice spomenara svojih uspomena, a ruka mi sama od sebe zastane na Svetom Nikoli. Baš zgodno, uskoro je dan svetog Nikole. Napunit će darovima cipelice i izazvati radosnu jutarnju ciku i viku dobre dječice. Kome zlatna ili srebrna šiba, kome željeni dar. A evo kako je Sveti Nikola obradovao mene!

Nad Šar-planinom upravo se probudilo jutro. Na modrom nebu nema ni jednog jedinog oblaka. Miriše na kasno ljeto. Pastiri već gone svoje ovce, krave i koze na prostrane zelene travnjake, od sićušnih zvončića zvoni cijela planina. Tužno bi bilo da je jutro počelo bez mene. Make-

JASNA ŽAGAR

Pogled iz čamca na planinarski dom i crkvu svete Bogorodice u Matki

Odavno te nisam taknula, o planino! Odavno nisam čula šum tvoga lišća, kliktaj jastreba, zujanje bumbara i pčela. Odavno nisam osjetila opojne mirise jutarnje rose, raznobojnog cvijeća i svježeg sijena. U sivo, kasnojesensko popodne, posuto snijegom, u tišini svojih misli mislim na planinu...

donci slave Dan državnosti i ja ga želim obilježiti na svoj način: posjetom planini. Želim ispuniti svoju davnu želju i posjetiti Svetog Nikolu.

Put na Svetog Nikolu počinje na mostu ponad Treske na izlazu iz Matke, tik do restorana Peštera, u kojem se, između ostaloga, mogu pojesti i medvjedi odresci. Rijeka Treska započinje svoj život visoko u planini Bistri, na visini od 2000 metara. Dalje teče kroz uske ili široke doline, dubi kanjone i kod Matke ulazi u Skopsku dolinu. Mnoštvo ljudi, metež i žamor, prodavači svega i svačega, svatko želi ugrabiti nešto od ovoga svečanog dana. Zato u miru druge obale slušam šum vode, korak za korakom, sve dok rijeka nije progutala stazu. Shvatih da su me ponijeli šumni taktovi čas valcera, čas poskočice razigrane rijeke pa na trenutak zaboravih na svoj cilj.

Staza se penje u zavojima, Pogled bježi prema zelenoj i sivoj Matki, a ponad nje i na Markov¹

¹ Marko Mrnjavčević (oko 1335. – 1395.) bio je zakonski srpski kralj od 1371. do 1395., dok je u praksi vladao samo teritorijem u zapadnoj Makedoniji sa središtem u Prilepu. U srpskoj narodnoj epici poznat je kao Kraljević Marko. Markov otac, kralj Vukašin, okrunio je 1370. ili 1371. Marka za »mladoga kralja«. Marko je nakon bitke na Marici postao kraljem srpske države, ali srpski velikaši, koji su praktično postali neovisni o središnjoj vlasti, nisu ni pomišljali da ga priznaju za svoga vrhovnog gospodara. Neodređenog datuma nakon 1371. ušao je u vazalni odnos prema turskom sultanu. Poginuo je u bitki na Rovinama 17. svibnja 1395., boreći se u Vlaškoj na strani Osmanlija. Iako je bio vladar relativno skromna povijesnog značaja, Marko je tijekom osmanlijske okupacije postao jednim od najpopularnijih junaka srpske narodne epike i usmene tradicije uopće. Sličan status ima i u tradicijama drugih južnoslavenskih naroda. Zapamćen je kao neustrašiv zaštitnik slabih i bespomoćnih, koji se borio protiv nepravde i dijelio megdane s turskim nasilnicima. Od Matke do Markova grada vode dvije planinarske staze (blaža i duža, te kraća, ali veoma strma).

Crkva svetog
Nikole i plani-
narsko sklo-
nište

JASNA ŽAGAR

grad ili Markove kule, ruševine drevne tvrđave koja je bila naseljena u vrijeme Otomanskog carstva. Tvrđava je bila i skrovište makedonskih revolucionara, sve dok je nisu otkrili i opljačkali osmanlijski vojnici. Ako je vjerovati narodnom pripovijedanju, uništenje tvrđave vezano je uz ljubavnu priču. Otomanski se vojskovođa zaljubio u lijepu Bojanu, koja je živjela u tvrđavi. Budući da je Bojana odbila njegovo udvaranje, vojskovođa ju je odlučio uzeti protiv njezine volje. Stanovnici tvrđave pomogli su joj i ubili gotovo stotinu turskih vojnika. Bojanina je sudbina bila zapečaćena bacanjem sa stijene u rijeku Tresku. Tužni zbog Bojanine smrti, stanovnici su iz osвете tvrđavu sraznili sa zemljom. Ostale su sačuvane samo ruševine crkve svete Nedjelje, svetog Spasa i svete Trojice.

Staza se penje daleko od šumskog zaklona, pa zlatno sunce prosipa po meni svu svoju žar i moć. Od silne vrućine sve treperi u izmaglici: i šuma, i rijeka, i planina. Sunce je sve žešće, vode u naprt-njači sve je manje, a Sveti Nikola još nije na vidiku.

– O, Sveti Nikola! – zavapih, očiju okrenutih ka nebu i suncu – Zar ćeš me pustiti da bespo-moćno umrem od žeđi na ovoj žegi, a došla sam izdaleka i tako se trudim da ti dođem i da te vidim? Ostanem li bez vode, morat ću se vratiti i nećemo se sresti!

Odgovora nema. Planina je ostala nijema. Tužno je promatram, a onda ipak idem dalje. Nadolazeća šumica sakrit će me od užarenih sunčevih zraka pa će i žeđ biti manja. Kako su monasi živjeli u ovoj osami? Negdje mora biti vode, pa nisu je valjda nosili iz rijeke!?

U šumici je uređeno odmorište, a na klupici Jasna briše maramicom znoj s čela.

– O, odmarate? – pitam.

– Šššš! – zašuška Jasna.

– Što je? – čudim se.

– Zar ne čujete? – pita.

– Ne, ništa ne čujem, – kažem – u ušima mi je potpuna tišina.

– Voda! – uzvikne usahla od žeđi – Šumi voda!

Skočismo u isti tren. U nevjerici smo proma-trali uređen izvor svetog Nikole iz čije drvene cijevi teče voda vrednija od zlata. Smijale smo se i cupkale poput dviju djevojčica što su upravo u cipelicama pronašle dar svetog Nikole. S posebnom smo zahvalnošću i poštovanjem i mi njemu udijelile dar: Očenaš i Zdravomariju iz čistih srdaca punih sreće.

Opijene hladnom izvorskom vodom stigismo u nekoliko koraka do Svetog Nikole. Skromno planinarsko sklonište uređeno je tik pored crkvice koja je nekad bila dio danas napuštenog mana-

stira svetog Nikole Šiševskog, visoko nad jezerom² Matkom, a pod jednim od nepristupačnih vrhova kojima je okružen kanjon. Iako se manastir prvi put spominje u 17. stoljeću, prve freske, što se nalaze ispod sloja fresaka kojima je crkva oslikana u 14. stoljeću, nešto su starije, vjerojatno potječu iz 13. stoljeća. Manastir je potpuno uništen u 18., a obnovljen u 19. stoljeću. Prvo odmor uz čašu hladne vode na klupi u hladovini, a onda uživanje u ljepoti crkvice i vidiku na Matku. Strme, karbonatne, bezvodne stijene, što se okomito ruše u jezero, u čovjeku izazivaju laganu nelagodu, ali i veliko poštovanje spram moći prirode. Sjajno je to mjesto za alpiniste, planinare i izletnike. Kanjon Treske, čije su strane visoke i do tisuću metara, duboko je usječen u tijelo planine Suve gore, a ranili su je voda, temperaturna kolebanja i vrijeme. Poseban je to geološki, geomorfološki i hidrološki spomenik prirode, koji je sačuvao izvornost i bogatstvo endemskih vrsta i autohtone faune. Ovdje i nigdje drugdje na Balkanu moguće je pronaći čak 84 vrste leptira. Vrijedno je spomenuti i podzemni izvor Koritište, iz kojeg istječu

dva kubika vode u sekundi. Uskoro bi mogao biti važan vodni resurs za Skoplje.

Strm silazak prema jezeru nalaže oprez pri svakom koraku. Pored jezera je gong kojim putnici namjernici privlače pozornost onih na drugoj strani, želeći prijeći jezero. Gongggg! Gonggggg! Gonggggggg!, ječi cijeli kanjon, i čamac je časkom tu. Lagani zamasi vesala, trošan čamac tiho klizi zelenom površinom vode, a u čovjeku se javi pjesnička duša i pomisli: »Malen si, uzak, trošan, al' ti me ipak nosiš, čamče na Treski! Sve kamenje mojih briga, sve gvožđe mojih mržnja, sve olovo mojih čekanja, prenosiš preko vode. Al' i sve moje nade, ljubavi, čežnje, zanose tobom će onkraj rijeke što korito joj biva široko i duboko...«³

Danas, kad su mi ostala još samo sjećanja, vraćam im se sa sjetom i tugom. Odavno te nisam taknula, o planino! Odavno nisam čula šum tvoga lišća, kliktaj jastreba, zujanje bumbara i pčela. Odavno nisam osjetila opojne mirise jutarnje rose, raznobojnog cvijeća i svježeg sijena. U sivo, kasno-jesensko popodne, posuto snijegom, u tišini svojih misli mislim na planinu.

² U Matki, na rijeci Treski, dvadesetak kilometara od Skoplja, izgrađena je brana i uređeno akumulacijsko jezero, a na obali tik do jezera nalazi se planinarski dom.

³ V. Nazor: »Čamac na Kupi«

Zeleni bombončić nad morem

Mira Šincek, Varaždin

MIRKO KEMIVŠ

Dugo već nisam s vama podijelila svoje doživljaje planina i tako umnogostručila radost boravka u tom prelijepom Božjem svijetu. Nije da nisam htjela, tek okolnosti i stvarnost htjedoše drugačije. No, mi se znamo, iako se nikad nismo vidjeli, jer ista nam je ljubav prema planinama, isto veselje kad smo tamo i čežnja kad smo daleko. Stoga i ovaj, čak dvije godine dug prekid nije zapreka nastavku druženja, dijeljenja i umnažanja sreće zbog boravka u brdima.

Kad smo se ljeti 2009. jedne subote sretni spustili s alpskih vrhunaca po kojima smo dnevno hodali i do devet sati, nitko od nas četvero nije ni slutio da će nas već u ponedjeljak jedan događaj

grubo prizemljiti. Toga je dana Antonija, puna poleta nakon prekrasnoga šestodnevno planinarenja, obavljajući uobičajene poslove, gotovo letjela kućom i u jednom nesmotrenom trenutku uistinu grubo »sletjela« u podnožje stubišta, slomivši pritom obje noge! Svi smo bili potreseni, a nju je uz to još i jako boljelo. I tako smo, umjesto zajedno na Klek, 5. kolovoza proveli kod nje u bolnici, gledajući čeznutljivo na prijenosnom računalu slike s vrhova Pršivca, Tičarice, Zelna-ricice, Dobrčice, Vogla i još nekoliko vrhova Soriške planine. Sve nam je to izgledalo tako nestvarno i daleko u sterilnom prostoru bolnice.

Danima me ispunjavala tjeskoba, a čudan osjećaj, kao da mi je netko odjednom izlio kantu

ledene vode za vrat, hladio me spoznajom kako smo ranjivi, krhki i kako nam je svaki dan, trenutak, doživljaj u njemu poklonjen, iako o tome zapravo i ne razmišljamo, pa čak i prave male bisere života uzimamo zdravo za gotovo kao da je riječ o običnom, bijelom, riječnom kamenju.

Planovi za sljedeće ljeto, Alpe i naše zajedničke skitnje, istkani još za vrijeme ovog planinarenja, sad su se činili neostvarivima, a jedina stvarna i velika želja bila je – da Antonija mogne hodati! Dobro hodati objema nogama!

Bogu hvala, liječnik je operaciju izvršno izveo, a Antonija je, stisnuvši zube, razgibavala i vježbala noge i u snu i na javi, te na čuđenje mnogih, a na našu radost, već za Prvi svibnja bila s nama na Čevu. Srce nam se ispunilo radošću što je naše četveročlano društvo opet u najdražoj nam sredini – u planini, pod budnim okom Nebesa – i, zahvalni za taj dar, nismo mogli a da nam riječi ne dotaknu skrivene želje za dolazeće ljeto. No, taj je put valjalo zaboraviti alpske vrhunce. Bilo je prijedloga da odemo na more, napravimo odmor od veranja i penjanja i budemo zajedno u nekom drugom prostoru. Izgledalo je to primamljivo, ali što sam više razmišljala to mi se u srce sve više uvlačila tuga – otići na more i zaboraviti planinarenje? To mi nikako nije sjedalo!

Budući da smo zajedno napravili još poneko »probno« planinarenje, uvjerila sam se da našoj Antoniji to ide sasvim dobro i potajno se prihvatila planiranja našeg ljetovanja na moru, s planinarskim sadržajima. Srećom, moje mi je društvo ostavilo potpunu slobodu i kad sam ih upoznala s pomno razrađenim planom našega sedmodnevnog boravka na moru, nije im preostalo drugo nego složiti se sa mnom da je zamisao izvediva, zanimljiva i nadasve planinarski privlačna.

I tako smo Antonija, Karmela, njezin brat Mirko i ja unajmili apartman u lijepoj kamenoj kući u Nerezinama. U kući s čijeg nam se praga pogled otimao prema zelenoj grivi Osorščice, a potom odmarao u namreškanome moru i lelujavao u bijelim jedrima svekolikih brodica, jahti i plovila tik pred vratima.

Ubrzo po dolasku, saznavši da župljani tradicionalno na blagdan sv. Ane i Joakima planinare na Osorščicu na svetu misu u kapeli svetog Mikule, a ove ih godine njihov župnik zbog bolesti ne može

voditi, ponudili smo da umjesto njega misu slavi naš prijatelj svećenik, kapucin fra Mirko.

U rano i rosno jutro zaputili smo se s domaćima prekrasnom stazom prema kapelici. Saznajemo da su prvu stazu na Osorščici, dugu 5,5 kilometara (koja se i danas koristi) izgradili nakon osnutka turističkog društva u Malom Lošinj 1886. Da bi se pohvalili ljepotama planine, njegovi su članovi već 1887. povelili na vrh austrijskoga prijestolonasljednika Rudolfa Habsburškog. Naša staza vijuga uzbrdo, od kapelice blizu glavne ceste, uz kuće i apartmane, pored maslinika i šumaraka, jednoliko se dižući i pružajući pogled na Nerezine i more u dubini, otoke i kopno u daljini. Kroz raznovrsno raslinje jutarnji zrak miriše mediteranskim drvećem i biljem. Blag sjeverni vjetar hladi i hod čini ugodnim.

Na 557 metara iznad mora, na zaravni s koje je prelijep vidik, stoji mala, ljupka kapelica sv. Mikule, izgrađena od sivo-bijela klesana kamena. Unutrašnjost kapelice ukazuje na to da bogoslužje u njoj nije tek prošlost, već da kapelicu i danas pohađaju ljudi, ne kao mjesto zaklona ili tek zanimljivu znamenitost, već kao mjesto molitve, nade i vjere. Mjesto s kojeg se Bogu upućuju zazivi za pomoć i zaštitu, i na moru i na kopnu, i zahvale za uslišanja i blizinu.

Nakon svete mise i nadahnute propovijedi našega fra Mirka, boravimo još malo u tome lijepom prostoru, razgovaramo s domaćima i dok oni odlaze put Nerezina, mi nastavljamo do vrha Televrina (589 m) – najvišeg vrha otoka Lošinja. Naslonjeni na betonski geodetski kamen odma-

RADOVAN MILČIĆ

Sveti Mikula na Osorščici

MIRKO KEMIVES

Kod križa

ramo noge, a očima puštamo da nas nose preko velike vode i otoka do Istre i starca Velebita.

Poslijepodnevno je sunce ojačalo i otoplilo vjetar te nam se sada više ne čini da je ovo oko nas samo slika ljeta, već udišemo njegove mirise i osjećamo njegovu vrelinu. Vratili smo se do kapelice sv. Mikule i za povratak u Nerezine odabrali stazu preko Počivalica. Osim nekoliko redaka u planinarskim vodičima, o toj stazi baš i nismo mnogo znali i zato je za nas bila ugodno iznenađenje. Dotad je sve to planinarenje više bilo ugodno penjanje šumom, zelenim prostorima i zemljano-kamenom stazom, ali Počivalice su, barem meni, bile šlag na torti! Odmah nakon kapelice staza pokazuje svoje kamene zube i u njenim sadržajima pronalazim slike alpskih prostora. Sa strahom pogledavam Antoniju i brinem se za njezine noge, no ubrzo se uvjerim da i ona jednako uživa u stazi i da joj oštar kamenjar ne pričinjava poteškoće. Odahnem i nastavim uživati u svakom daljnjem koraku i vidiku što se otvara, skriva, proviruje,

daruje... Na Počivalicama otpočinusmo. U Nerezine smo došli drugom stranom, iznad ruševina Velog Dvora i ispod nove brze ceste.

S ponosom smo na pragu kamene kuće ostavili četiri para prašnih gojzerica i požurili u hladno more sprati znoj i uhvatiti barem tračak morske boje!

Sutradan smo opet na Osorščici, sada stazom iz Osora. Jutarnje pozdravljenje izmolili smo ispod velikoga sivog križa na vrhu Križica, odakle sasvim drugačijom stazicom od jučerašnje prilazimo vrhu Televrinu s druge strane. Tu nas čeka još jedno ugodno iznenađenje – alpski doživljaj – staza osigurana čeličnim užetom – sajlom (koja, istina, i nije baš od životne važnosti, ali je zgodno vidjeti je i poslužiti se njome). Danas je more prepuno bijelih jedara i s ove visine rekla bih kao da su na plavu svilu sletjeli mnogobrojni bijeli leptiri i sad se sklopljenih krila odmaraju.

Ručamo u prekrasnom ambijentu planinarske kuće sv. Gaudenta. Ime je dobila po osorskom biskupu sv. Gaudenciju koji je umro 1050. Legenda kaže da je živio u obližnjoj špilji te da je, jer su mu ondašnji ljudi pomagali, blagoslovio otok i s njega protjerao sve zmiје otrovnice. Tako do dana današnjega na cresko-lošinjском otočju uistinu nema otrovnih zmiја. Ručamo ukusan obrok spravljen baš onako po domaćem, dok iz kuhinje miriše kruh koji, eto, nećemo uspjeti probati jer nam je skoro poći.

Dan poslije opet smo u obilasku planine. Popeli smo se na Sis i sad kao na dlanu možemo gledati Osorščicu u svoj njezinoj zelenoj ljepoti, ocrtavajući zamišljenu liniju našega kretanja njome s jednoga kraja na drugi. Dok nam visoko iznad glava šire krila bjeloglavi supovi, kamen se bijeli i blješti jutarnjim suncem, a more plavi ljuljajući zelene otoke u krilu svoje modrine, odlazimo u Beli, a potom i u grad Cres. Za kupanje u Nerezinama ostaje nam tek sat-dva, ali ne smeta nas to.

Za svog boravka na moru obišli smo Cres i Lošinj uzduž i poprijeko, ali od svega mi se najviše svidjelo obilaziti ih po planinama.

Bogu hvala što je ona prošlogodišnja nezgoda s Antonijinim nogama dobro završila i što smo ovo ljeto proveli planinarski. Sa zahvalnošću za to, s nadom i, zasad tajnim planovima, priželjkujem da sljedeće ljeto doživljaje iz ovoga prepričavamo na nekom od alpskih vrhunaca.

DANI HRVATSKIH PLANINARA

OMIŠ, 6.- 8. SVIBNJA

PETAK 6. SVIBNJA

- od 15.00 h PRIHVAT PLANINARA U AUTO - KAMPU «GALEB» - OMIŠ
- 19.00 h DRUŽENJE U KAMPU UZ ŽIVU GLAZBU

SUBOTA 7. SVIBNJA

- 08.00 h POLAZAK NA ZAHTJEVNU TURU OMIŠ-VRH KULA
PODAŠPILJE-RADMANOVE MLINICE-OMIŠ
(trajanje 8 sati)
POVRATAK IZ RADMANOVIH MLINICA DO OMIŠA
SA IZLETNIČKIM BRODOVIMA
- 09.00 h POLAZAK NA SREDNJE ZAHTJEVNU TURU
OMIŠ-NAKLICE-KOMORNJAK (trajanje 4 sata)
- 15.00 - 17.00 h PLANINARSKI RUČAK (FAŽOL)
- 18.00 h SVEČANOST OTVARANJA
- 19.00 h PLANINARSKI PLES UZ GLAZBU U ŽIVO

NEDJELJA 8. SVIBNJA

- 08.00 h POLAZAK NA SREDNJE ZAHTJEVNU TURU OMIŠ - FORTICA
PLANOVO - OMIŠ (trajanje 3 sata)
- 13.00 h SVEČANO ZATVARANJE I PODJELA ZAHVALNICA

INFO:

REZERVACIJE SMJEŠTAJA:

- www.kamp.galeb.hr tel: 021 864 430 fax: 021 864 458
- www.pdimber.com
PREDSJEDNIK Zvonimir Kujundžić /mob: 091 511 1059
DOPREDSJEDNIK Nenad Jurko /mob: 098 990 2949
- www.plsavez.hr

VRH

Veliki Risnjak

Veliki Risnjak jedan je od najslikovitijih hrvatskih vrhova, drugi po visini u Gorskom kotaru, 6 metara niži od Bjelolasice. Na vršnoj stijeni je 1952. uklesan natpis u spomen Schloseru i Vukotinoviću, istraživačima prirode Risnjaka. Cijelo područje Risnjaka odlikuje se bogatom i raznolikom florom i zanimljivim životinjskim svijetom, te je stoga zaštićeno kao nacionalni park.

Vidik: Vidik s vrha otvoren je na sve strane. Dobro se vide Riječki zaljev, Krk, Učka, Čičarija, Snježnik, slovenski Snežnik, Lokvarsko jezero, Bjelolasica, Velebit, a na sedlu ispod vrha Schloserov dom

Koordinate: N 45° 25' 53.4" E 14° 37' 16.6"

Žig: Na vrhu je metalni žig. Žig utisnut u Schloserovu domu se ne priznaje

Prilaz: Sa zapadne strane greben Risnjaka odjeljuje od Snježnika duboko usječena dolina kojom vodi šumska cesta od Gornjeg Jelenja prema Gerovu, za planinare vrlo pogodna jer omogućuje najkraći prilaz. S te strane najkraći su usponi od Vilja i od Cajtiga. Na istočnu se stranu padine Risnjaka spuštaju do Crnog Luga, odakle također vodi nekoliko putova.

Zemljovidi: Goranski pl. put, GPP (Smand / HPD Zagreb-Matica); Gorski kotar IV (Risnjak, Snježnik), 14 (Smand)

KT obilaznica: Hrvatska planinarska obilaznica (HPO), Goranski pl. put (GPP), Riječka obilaznica, 40 vrhova za 40 godina PD Kamenjak

U svakom broju predstavljamo planinarske kuće, obilaznice, vrhove Hrvatske planinarske obilaznice, zanimljive internetske stranice i poneku zanimljivost iz prošlosti

ALAN ČAPLAR

Jaskanski planinarski put (JPP)

Tip obilaznice: vezna linijska

Godina osnivanja: 1979.

Minimalno vrijeme obilaska: 11-13 h

Broj kontrolnih točaka: 8

KT: Okić, Popovdolska pećina, Plešivica, Japetić, Grabarak, Zečak, Zidane pećine, slap Brisalo

Uvjet za priznanje: Obilazak svih kontrolnih točaka

Upravlja: HPD Jastrebarsko,

Informacije: Dražen Lovreček 098/439-313

Jaskanski planinarski put otvoren je 26. kolovoza 1979. godine svečanošću kod planinarskog doma »Žitnica« na Japetiću, u čast 105. obljetnice planinstva u Hrvatskoj. Povodom 30 godina od otvorenja JPP-a, 60 godina rada HPD-a »Jastrebarsko« i 120 godina starosti sljemenske piramide, koja se sada nalazi na Japetiću, prethodne godine tiskano je novo izdanje dnevnika

Trasu puta odredili su i obilježili članovi HPD »Jastrebarsko« na poticaj tadašnjeg tajnika Franje Novosela. Put prolazi parkom prirode Žumberak – Samoborsko gorje, uglavnom istaknutim grebenima i vrhovima uz rub Panonske nizine odakle se pružaju lijepi vidici na dolinu Kupe te prema Zagrebu i dolini Save. Ako je dobra vidljivost pogled seže sve do Velebita, planina u Bosni pa čak i do Alpa. Put ima osam obveznih kontrolnih točaka koje se mogu obilaziti bilo kojim redom. Prva kontrolna točka je Okić-grad, a posljednja slap Brisalo. Obilazak puta ograničen je na pet godina od dana kupnje dnevnika. Planinar koji je obišao cijeli put i to dokaže ispunjenim dnevnikom, dobiva spomen-značku JPP-a. JPP je do sada obišlo više od 1200 planinara.

Razgledna piramida na Japetiću, najvišem vrhu Samoborskog gorja

ALAN ČAPLAR

PLANINARSKA KUĆA

Planinarska kuća »Mladen Polović«

Planinarska kuća »Mladen Polović« (309 m) sagrađena je na livadi 5' prije vrha brda Vinice, na mjestu odakle se pruža pregleđan vidik prema Karlovcu. U prizemlju je blagovaonica i soba dežurnog, a potkrovlje je uređeno kao skupna spavaonica. Kuća je nazvana imenom planinara poginulog u Domovinskom ratu. Pokraj kuće su u hladovini klupe za odmor, nadstrešnica i u blizini odašiljač za mobilne telefone. Putovi prema vrhu Vinice i planinarskoj kući vode iz Duge Rese, iz Mrzlog Polja te iz smjera Martinščaka.

INFO

Otvorena: vikendom

Opskrbljena: pićem, jelom po dogovoru

Mjesta za noćenje: 30

Upravlja: HPD Vinica, Duga Resa

Informacije: Borislav Kranjčević 098/871-051, Antun Goldašić 099/40-40-743, Tomislav Perušić 095/86-99-716, 098/16-46-802

Prilaz: iz Duge Rese mostom preko Mrežnice i u nastavku, mimo nogometnog igrališta Ulicom Ivana Banjavčića do kraja i dalje u šumu

ALAN ČAPLAR

www.hpd-bilo.hr

HPD-ova podružnica »Bilo« osnovana je u Koprivnici davne 1928. godine i od tada, uz manje prekide, koprivnički planinari pod tim imenom djeluju sve do danas. Web stranica društva na vrlo pregledan način nudi osnovne informacije o društvenom radu i akcijama, ali i fotografije s održanih izleta. Među ostalim, na stranici se mogu naći kvalitetne praktične informacije o Koprivničkom planinarskom putu, planinarskoj kući »Rudi Jurić« na Pesku, koprivničkoj Kestenijadi te o monografiji Milivoja Kovačića o radu društva.

www.hpd-bilo.hr

IZ PLANINARSKÉ PROŠLOSTI

Saski kralj Friedrich August II. kao hrvatski planinar

Pod tim naslovom opisao je prvi urednik Hrvatskog planinara Dragutin Hirc 1901. godine osebujnu ličnost kralja-botaničara, koji je pasionirano obilazio hrvatske planine proučavajući floru. Friedrich August II. (1797. - 1854.) saznao je da je grof Blagay, potomak hrvatske velikaške porodice, otkrio novu vrstu likovca *Daphne Blagayana* te je stoga, zainteresiran za hrvatsku floru, poduzeo dva velika putovanja u Hrvatsku. Na njima su ga pratili mnogi naši i strani znanstvenici i ugledne ličnosti, među ostalima i tadašnji pukovnik, a poslije hrvatski ban Josip Jelačić. Na prvom putovanju 1838. obišao je Klek, Velebit, Biokovo, Učku i brda na Pelješcu, a na drugom 1845. god. Golu Plješčevu i ponovno Velebit. Prvo putovanje opisao je Trščanin B. Biasoletto 1840, drugo E. Reichart 1845, a osim toga izašao je niz publikacija o botaničkim nalazima. Kralj je našao tri nove biljke koje su po njemu i nazvane, jednu u Istri, drugu u Dalmaciji i treću u Crnoj Gori. Onu iz Dalmacije nazvao je gore spomenuti Roberto Visiani Centaurea Friderici Augusti. Iako okrunjena glavom, kralj je morao imati vrlo

Blagajski likovac (*Daphne Blagayana*)

dobru kondiciju. Tako je npr. jednoga dana, kada se u Biokovu popeo na Sv. Juru, pješao punih 16 sati. Poginuo je u 57. godini života nesretnim slučajem: nespretno je pao iz kočije i zadobio prijelom lubanje. Tadašnja njegova putovanja po našim planinama znatno su pridonijela njihovoj popularizaciji i u nas i u stranom svijetu.

prof. dr. Željko Poljak

Vremeplov

- 3. 3. 1950.** u Gospiću osnovano PD Visočica
- 4. 3. 1982.** u Konjšćini osnovano PD Gradina
- 18. 3. 1976.** osnovano je PD Prijatelji planina koje okuplja slijepe i slabovidne planinare.
- 20. 3. 1875.** Hrvatska vlada prihvatila društvena pravila Hrvatskog planinskog društva
- 20. 3. 1928.** Umberto Girometta izabran je za predsjednika HPD-ove podružnice Mosor u Splitu
- 21. 3. 1900.** u Požegi osnovana podružnica HPD-a Papuk
- 26. 3. 1993.** PD Rade Končar promijenilo ime u HPD Kapela.
- 29. 3. 1944.** održana je posljednja redovna godišnja skupština HPD-a
- 31. 3. 1932.** Dušan Jakšić održao javno predavanje (uz projekciju dija pozitiviva) u zagrebačkom Pučkom sveučilištu o prvom hrvatskom usponu na Matterhorn

PLANINARSKI ČASOPISI

Bilo 2 (2011)

Godišnjak HPD-a »Bilo« u Koprivnici, koji je naslijedio nekadašnji »Bilogorski planinar«, ove je godine izašao u povećanom obujmu, na 64 stranice. Zadržao je prošlogodišnju koncepciju – većina članaka su putopisi i izvještaji s izleta, a zatim društveni rad. Razlika je jedino u tome što je mnogo bogatije ilustriran, s više od stotinu slika, sve u boji. Naklada mu je 600 primjeraka, a svaki član dobiva besplatni primje-

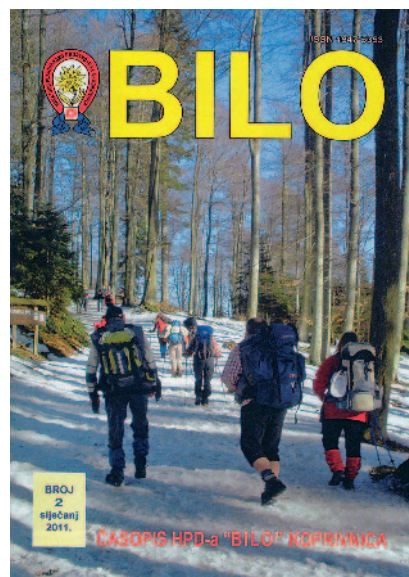
rak. Iako je namijenjen ponajprije članovima koprivničkog »Bila«, bit će zanimljiv i svim drugim planinarima. Urednica je Antonija Genc (antonija.genc@kc.t-com.hr), a grafički urednik Stjepan Cikač.

prof. dr. Željko Poljak

Japetić 2010.

Godinu dana nakon »Bila« istim je putem krenulo i HPD »Japetić« iz Samobora te tiskalo lijepo ilustriran i dopadljiv godišnjak na 32 stranice. Sadrži sve ono što može zanimati člana Društva, a posebice nove članove, kojima časopis daje sve potrebne podatke. U bogatom sadržaju ističe se povijest društva, plan izleta, putopisi s prošlih izleta i obilje lijepih fotografija u boji. Kao i »Bilo«, tiskan je u formatu B5 i uređen po uzoru na »Hrvatski planinar« Urednik je Nenad Greblički (info@hpd-japetic.hr).

prof. dr. Željko Poljak

PJESNIČKA ZBIRKA

Zdravko Šilić: Svjetlost planina

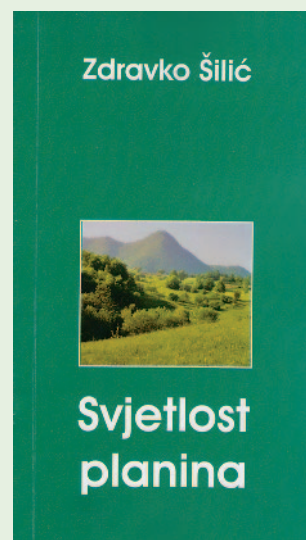
Posrijedi je pjesnička zbirka od 191 stranice kojoj su glavna tema planine. Autor (rođen 1944. u Podorašcu, Hercegovina) član je PD-a »Klikun« iz Pleternice, a živi u Zagrebu. Pjesme piše već četrdesetak godina. Objavljivane su u brojnim časopisima, a mogu se naći i na internetskoj stranici Parka prirode »Velebit«, u rubrici »Pjesnici o Velebitu«. Prvi je dio zbirke najplaninarskiji. Naslov mu je »Proljeće na Srncu«, a tema su mu planine od Medvednice i Žumberka

do Kleka i Velebita. Većina pjesama poštuje rimu, a ima ih i haiku (također s rimom!), npr. o Horvatovih 500 stuba:

*Kamene stube
ni pod bijelim plaštem
čari ne gube.*

Drugi je dio pretežno religiozno nadahnut (Gorska Gospa, Gospa Fatimska), no i tu se osjeća planinarski pristup. Posljednjih pedesetak stanica zauzimaju autorovi rani radovi.

prof. dr. Željko Poljak

Uspješna godina senjskih planinara

HPD »Zavižan« Senj održalo je 8. siječnja 2011. u preuređenoj planinarskoj kući »Sijaset« godišnju skupštinu. Skupštini je prisustvovalo 60 članova, od kojih je većina pješaci od Senja Kaudersovim putom preko Rončević doka do Sijasete. Izvješće o radu Društva u 2010. godini podnijela je predsjednica Neda Turina, a blagajničko poslovanje obrazložila je blagajnica Nada Slavković.

Već nekoliko godina vodi se akcija za preuređenje dotrajale kuće u Sijasetu. Nakon što je prikupljen materijal i potrebna sredstva, u lipnju 2010. počeli su radovi na kući - odstranjen je stari krov, srušene su pregrade, postavljene drvene grede, dozidano visoko potkrovlje, postavljena drvena građa i početkom rujna kuća je pokrivena i postavljeni su oluci. Na dozidani dio postavljena je fasada. U prizemlju je postavljena žbuka, uređen strop, postavljene pločice i uređen kuhinjski dio. Sada je to, umjesto dosadašnje tri manje prostorije, dnevni boravak površine 45 m². U potkrovlju površine 52 m², koje ima poseban ulaz sa stražnje strane kuće, uredit će se spavaonica s planiranih 35 postelja. Slijedi i uređenje okoliša s izgradnjom vanjskog sanitarnog čvora. Ovo je hvale vrijedan uspjeh na ponos svih članova koji su se manje ili više uključili u veliki dobrovoljni rad.

Osim toga, društvo je u 2010. godini redovito brinulo o kući na Mrkvištu. Tijekom 2010. godine izmijenjena su jedna vrata i postavljene pločice u dvije spavaonice, a od lipnja do rujna kuća je imala dežurstva.

Već dvije godine radi se na projektu »Senjski izvori života« čiji je cilj uređenim stazama i poučnim pločama povezati 26 izvora vode u Senjskoj dragi koji su korišteni za senjski vodovod. Kako grad Senj sada vodu dobiva iz vodovoda Hrmotine, izvori i staze su zapušteni. Uređenjem izvora i staza dobit će se poučna staza kroz Senjsku dragu dužine 12 km. Do sada je uređeno 11 izvora i 6 km staza.

Krajem srpnja 2010. trodnevni logorovanjem na Mrkvištu obilježena je 60. obljetnica društva. Tom prigodom dopredsjednik HPS-a Tomislav Čanić uručio je zaslužnim članovima društva priznanja HPS-a.

U 2010. god. društvo je imalo 256 članova. Tijekom godine ostvareno je više atraktivnih izleta (zimski uspon na Viševicu, Vincekovo u Murskom Središću, staza Kamenih Stupi u Grižanama, Zarin kod Brinja i staro Brinje, Sis, Osorščica, Schneeberg Gipfel u Austriji, Dani hrvatskih planinara na Hahličima, Dan istarskih planinara u Barbanu, Dan planinara Ličko-senjske županije, Premužićeva staza). Na proljetnom pješčenju u Sijaset bilo je i stotinjak planinara iz Crikvenice i Rijeke.

U programu rada za 2011. godinu nalazi se petnaest jednodnevnih, jedan dvodnevni i tri trodnevna izleta, nastavak radova na kući Sijaset, rad na projektu »Senjski izvori života«, obnova markacije na stazi Gornja Klada – Zavižan i radovi na Senjskoj obilaznici (priprema drugog izdanja dnevnika obilaznice). Do sada su obilaznicama potvrđena i vraćena 104 dnevnika, a prodano je 240 dnevnika.

Mirko Belavić

Senjski planinari pred jednom od svoje tri planinarske kuće (planinarska kuća Mrkvište na Velebitu)

S Prezdanka na Dilj gori

Tradicionalno planinarsko okupljanje pod nazivom »Skup markacista Dilja« održano je po četrnaesti put 19. studenoga 2010. kod lovačke kuće Prezdanak na Dilj gori. I ovaj put bilo je odlično - okupila su se čak 83 planinara iz 10 društava (18 iz HPD »Tikvica«, a ostala prisutna društva bila su: Dilj gora, Dirov brijeg, Krndija, Sokolovac, HZZO, Đakovo, Lipa, Vidim i Čičak iz BiH).

Prohladno i oblačno vrijeme bez kiše potpuno je odgovaralo godišnjem dobu i za hodanje raspoloženim planinarima. Ovaj put pogodili smo nedjelju kada su domaći lovci lovili negdje drugdje tako da smo se nesmetano kretali od Prezdanka do Čardaka na jednu i od Prezdanka do Lipovice na drugu stranu brda. Zajednički ručak i druženje imali smo pod nadstrešnicom lovačke kuće, a tu smo i donijeli odluku da se od 2011. ovo događanje nazove »Skup prijatelja Dilja« kako bi

bilo jasno da su pozvani svi koji žele doći, a ne samo oni koji markacijama obilježavaju Dilj goru. Ime događanja mijenjamo i zbog toga jer su društva slala delegate markaciste, misleći da se radi o sastanku na kojem samo oni trebaju biti prisutni. Iako smo prije puno godina razgovarali uz planinarsku kartu i o tome gdje i kako treba markirati ovaj prostor, danas je to samo sjećanje na minule dane. Dogovoreno markiranje planinarskih staza istočnog Dilja u potpunosti je ostvareno. Broj markiranih staza ne mislimo povećavati niti mijenjati trase postojećih staza, već je samo potrebno kvalitetno održavati ono što je markirano.

Idući, 15. »Skup prijatelja Dilja« najavljujemo za nedjelju 20. studenoga 2011. godine. Stoga, prijatelji planinari, osjećajte se pozvanima. Radosno će vas dočekati i prošetati s vama Dilj gorom domaćini, planinari iz županijskoga HPD-a »Tikvica«.

Berislav Tkalac

BERISLAV TKALAC

Vincekov pohod opet nadmašio sam sebe

Planinarsko društvo »Bundek« iz Murskog Središća posljednjih godina organizator je jednog od najmasovnijih, ali i najbolje organiziranih planinarskih pohoda u Hrvatskoj - Vincekova pohoda. U 2010. godini to je društvo primilo godišnje priznanje i nagradu Izvršnog odbora HPS-a.

I ove godine Vincekov pohod nadmašio je sam sebe. U nedjelju 16. siječnja ove godine vrijeme je poslužilo i sve je bilo vrlo uspješno i veselo. Broj sudionika procijenjen je na preko 3000 ljudi, možda i više, jer je prodano 2300 startnih kartončića, djeca kojih je bilo mnogo išla su besplatno, a putem se priključilo i mnogo domaćih ljudi. Ove je godine bio rekordan broj djece i mladih, školskog i srednjoškolskog uzrasta, a

Skup markacista Dilja 19. studenoga 2010. na Dilju

Sportska televizija i planinari

Hrvatski olimpijski odbor, odnosno tvrtka HOO TV d.o.o. dobila je koncesiju na 15 godina za emitiranje specijaliziranog sportskog programa pod nazivom »Sportska televizija«. Emitiranje započinje 5. travnja ove godine. Dnevni program trajat će 8 sati sa 75 % sportskog programa, a ostalo će biti zabavnog, informativnog, dokumentarnog i komercijalnog karaktera.

Jedna od osnova te televizije bit će što veća zastupljenost tzv. »malih

sportova« i rekreacije. Mogućnosti za sve nacionalne sportske saveze, pa tako i naš, su velike, jer ispuniti cijelu godinu s 8 sati specijaliziranog programa nije jednostavno. Što se tiče niza naših djelatnosti - od onih natjecateljskih u sportskom penjanju i penjanju u ledu gdje su mogući i izravni prijenosi natjecanja, Hrvatski planinarski savez ponudit će reportaže i vijesti s ostalih naših akcija u informativnim emisijama, bilo da ih snimi

Sportska televizija ili da reportaže pripreme naši članovi. Posebno su dobrodošli i arhivski snimci pojedinih događaja (ekspedicije, pohodi, putovanja i sl.), ali i razna gostovanja, intervjui u studiju i sl.

Zainteresirane stručne komisije HPS-a, društva, ali i pojedinci svoje prijedloge mogu poslati u Ured HPS-a, a HOO će sa svakim nacionalnim savezom dogovoriti termine i vrste emisija u ovoj godini.

Darko Berljak

Završno druženje sudionika Vincekova pohoda u školskoj sportskoj dvorani u Murskom Središću

svi su sigurno s pohoda ponijeli pozitivne planinarske dojmove. Evidentirani su članovi iz više od 60 planinarskih društava iz raznih krajeva Hrvatske: Pula, Umag, Poreč, Rijeka, Senj, Skrad, Delnice, Belišće, Našice, Kutjevo, Sisak, Koprivnica, Ivanec, Varaždin, Prelog, Čakovec, najviše iz Zagreba, pa Samobor, Križevci, Ludbreg te društva iz Slovenije (njih je bilo najviše), Mađarske te Bosne i Hercegovine. Pristiglo je više od 50 autobusa. Organizatori se nadaju i nadalje odličnoj suradnji, ali i susretima na mnogim drugim zajedničkim stazama.

Ur.

Planinarsko druženje na Malački

Planinarskom turom od Labina do Malačke i druženjem na Malački, u nedjelju, 16. siječnja ove godine, obilježena je četrnaesta obljetnica HPD-a »Malačka«. Toga se vedrog i mirnog nedjeljnog jutra na željezničkoj postaji u Kaštel Starome okupilo više od šezdeset planinara. U vlaku se skupini pridružilo još planinara iz Splita, Solina i Kaštel Sućurca, a nekoliko ih se pridružilo i u Labinu. Sve okupljene pozdravili su predsjednik Društva Petar Penga, tajnik Filip Balić te vodič Željko Bogić.

Svi koji dotad nisu bili u Botićima bili su zadivljeni ljepotom netaknute prirode. Nakon odmora i marende te ispijanja tradicionalnog šampanjca, nastavili smo prema vrhu Crnom krugu. Nekolicina sudionika uspona raspitivala se za u članjenje u Društvo te smo ih s veseljem, uz planinarski ritual »krštenja«, primili u naše redove.

U planinarskoj kući na Malački dočekao nas je topli čaj i mnoštvo planinara. Što planinara, što gostiju – bilo nas je više od dvjesto. Svečanost na Malački upotrijebili su pjesma i ples članova KUD-a »Ante Zaninović« iz Kaštel Kambelovca – bilo ih je ugodno i slušati i gledati. Prisutne su pozdravili splitsko-dalmatinski dožupan Vicko Haladić, dogradonačelnica Kaštela Marinka Parčina te domaćin Petar Penga.

Planinarsko veselje na Malački potrajalo je dugo, a s terase planinarske kuće odjekivala je pjesma planinara opuštenih uz kapljicu dobrog vina sve dok nije nastupilo vrijeme za povratak kući. Od nezaboravnoga dana oprostili smo se silaskom uz prekrasne vidike na srednjodalmatinske otoke i dogovorom za buduće izlete.

Filip Balić

Samoborski srednjoškolci potaknuti planinarskim duhom

Srednja strukovna škola u Samoboru na osebujan je način obilježila godinu biološke raznolikosti - obilježavajući 100. rođendan jednoga Samoborca, koji je svojim svestranim djelovanjem zadužio grad Samobor i hrvatsko planinarstvo. U čast 100. obljetnice rođenja čuvenog Samoborca Ivice Sudnika učenici Srednje strukovne škole priredili su izložbu fotografija utemeljitelja samoborskoga planinarstva i Samoborskog muzeja Ivice Sudnika. Izložbu je otvorila prof. Đurđica Šilobod, a o ljepotama planinarstva i planina govorila je poznata samoborska planinarka i članica HGSS-a Branka Fabek.

O značenju i dalekosežnosti djelovanja čuvenog Samoborca, doživotnog počasnog samoborskog gradonačelnika, govorila je prof. Šilobod ističući najvažnije domete Sudnikova djelovanja u gradu Samoboru. Sudnik se među prvim bavio fotografijom, štoviše bio je učitelj čuvenom Toši Dabcu, a 1938. godine čak je osvojio nagradu za svoju fotografiju »Seljaci na dogovoru« u Bostonu (SAD).

Baveći se fotografijom Sudnik je skupljao i zanimljive predmete po Samoboru i okolici i tako napravio tri zbirke koje će biti temeljem za osnutak Samoborskog muzeja 1948. godine. Kao jedan od utemeljitelja Ivica Sudnik je ostao prvim čovjekom tog muzeja sve do 1981. godine, nakon koje postaje savjetnikom u Muzeju, a potom i počasnim gradonačelnikom sve do svoje smrti 2002. godine.

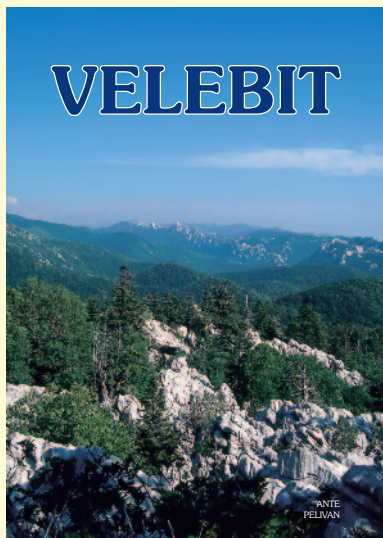
O svestranom Samoborcu prof. Šilobod govorila je ističući i one dijelove njegove biografije koji su ga učinili zaslužnikom za razvoj športa ne samo u Samoboru nego i u cijeloj Hrvatskoj. Sudnik je, primjerice, bio utemeljiteljem Hrvatskog sanjkaškog saveza 1962. godine. No, jedna od najvećih Sudnikovih zasluga je njegov angažman u osnivanju samoborskog planinarskog društva

»Japetić« čijim je predsjednikom bio od osnutka 1953. do 1982. godine. Poslovično i prirodno za planine toliko vezane Samoborce, Sudnik je svojim apsolutnim angažmanom dodatno senzibilizirao za planinarstvo i tim svojim utjecajem na sugrađane ostao trajno obilježen.

Nakon iscrpnog prikaza bitnih odrednica njegova djelovanja u izlaganju prof. Šilobod gosti proslave 100. Sudnikova rođendana mogli su uživati u izložbi fotografija koje je samoborski zaslužnik napravio sam tijekom svog dugogodišnjeg djelovanja u svojem dragom gradu, što onih koje se čuvaju u Samoborskom muzeju, a što nekih iz zbirke Srednje strukovne škole. Sve su te fotografije potvrda zanesenosti ljepotama prirode, što je bila i osnovna motivacija Sudnikova djelovanja u planinarstvu. Ta će njegova motivacija postati i poticajem za odlazak u planine mnogim novim naraštajima Samoboraca. Među njima je i poznata samoborska planinarka Branka Fabek, koja je na toj svečanosti govorila o ljepotama odlaska u planine. Njezin je govor, bez sumnje, opravdao nakanu da se samoborske srednjoškolke motivira za odlazak u prirodu i na prepoznavanje ljepota njezine raznolikosti, radi čega je i upriličena cijela ta svečanost obilježavanja Sudnikovog 100. rođendana.

Đurđica Šilobod

30% popusta za planinare !!!

- Autor: Ante Pelivan
- fotomonografija
 - bogato ilustrirana u boji
 - format: 30 x 21 cm
 - 194 stranice
 - tvrdi uvez
 - cijena: 150,00 kn

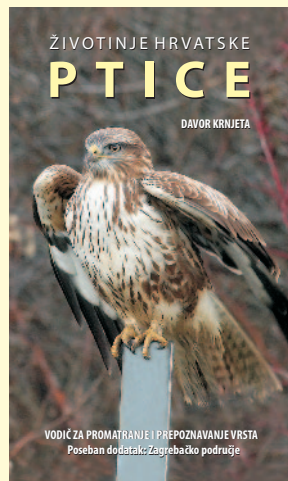
105,00 kn

Poštarina uračunata u cijenu!

- ◀ Autor: Davor Krnjeta
- format: 20,5 x 12 cm
 - 350 fotografija u boji
 - 360 stranica
 - tvrdi uvez
 - cijena: 260,00 kn

182,00 kn

ekološki glasnik
časopis o prirodi

EKOLOŠKI GLASNIK d.o.o.

Duga cesta III. odvojak 12, 10412 Donja Lomnica
Tel. 01/5621-929, Fax: 01/6234-058
www.ekoloski-glasnik.hr • ekoloski.glasnik@vip.hr

TISKARA "Ekološki glasnik"

- usluga tiska knjiga i časopisa vrhunske kvalitete
- posebni popust za sva planinarska društva

- 5. 3. Čišćenje Malačke**
Kozjak
HPD »Malačka – Donja Kaštela«, Kaštel Stari
Filip Balić, 098/311-797, filipba@net.hr
- 6. 3. Proljetni izlet u Sijaset**
Senjsko bilo, pl. kuća »Sijaset«
HPD »Zavižan«, Senj
Neda Turina, 098/755-200
- 6. 3. Žene u planinu**
Novi Vinodolski, »Oči Vinodola«
PD »Kamenjak«, Rijeka
Žarko Fištrek, 091/59-85-232;
www.pd-kamenjak.hr
- 12. - 13. i 19. - 20. 3. Tečaj za vodiče društvenih izleta**
Kalnik
Komisija za vodiče HPS-a
- 13. 3. Obilazak Romarskog puta Belec - Marija Bistrica**
Belec - Marija Bistrica
HPD »Beleograd«, Belec
Stjepan Hanžek, 091/79-41-399;
Verica Havoić, 098/16-09-056
- 13. 3. Susret planinara povodom dana Sv. Bernarda**
Marija Bistrica
PD »Grohot«, Marija Bistrica
Vesna Antolić, 098/16-66-484;
Vesna Habazin, 099/31-19-174;
Boris Kličković, 091/92-30-870;
pd_grohot@yahoo.com
- 14. 3. - 4. 5. Planinarska škola**
Planinarski savez Zagreba
planinarski-savez@zg.t-com.hr
- 19. - 20. 3. Uspón na Orjensko sedlo**
Orjen, pl. dom »Vrbanj«, Vrbanj - Orjensko sedlo
HPD »Dubrovnik«
Stela Skoko 020/313-193, 099/809-22-64,
hrv.plan.drus.dubrovnik@du.t-com.hr
- 20. 3. Papučki jaglaci**
Papuk
HPD »Sokolovac«, Požega
Katica Bartošek, 098/264-389;
Marijana Maras 098/95-07-583;
Manuela Zima-Čevapović 091/25-33-138
- 28. 3. - 16. 5. Alpinistička škola**
HPD »Zagreb-Matica«
Ariana Andrić, 098/669-916,
ariana.andric@gmail.com

- 2. 4. Podunavski pješački put**
Mišino Brdo - Aljmaš - Erdut
HPD »Zanatlija«, Osijek
Vlado Obad, 031/571-064; www.hpd-zanatlija.hr
- 3. 4. 2. proljetni uspon na Zarin**
Škamnica, Brinje - Zarin
PD »Škamnica«, Brinje
Gojko Crnković, 098/923-36-26,
gojko.crnkovic@gs.t-com.hr;
Ksenija Tomac, 099/838-97-42,
ksenija.tomac@gs.t-com.hr; pd-skamnica.hr
- 3. 4. Memorijalni uspon Ron Brown na Stražišće**
Stražišće, Obod - Velji Do - Stražišće
HPD »Dubrovnik«
Stela Skoko 020/313-193, 099/809-22-64,
hrv.plan.drus.dubrovnik@du.t-com.hr
- 5. 4. - 31. 5. Opća planinarska škola**
HPD »Zagreb-Matica«
Bruno Šibl, 091/61-05-533, bruno.sibl1@zg.t-com.hr

WWW.IZFOTELJE.COM

WEB DUĆAN 0-24 SEDAM DANA U TJEDNU
WWW.IZFOTELJE.COM

Ne gubite vrijeme od boravka u prirodi. Što vam treba naručujte u bilo koje vrijeme, u udobnosti vlastitog doma uz šalicu omiljenog napitka.

NOĆNI MONOKULARI DALEKOZORI

Više informacija na
WWW.LAPIS-PLUS.HR ili
WWW.IZFOTELJE.COM

LAPIS PLUS Veliki izbor
WWW.LAPIS-PLUS.HR odjeće, obuće, torbi,
TEL: 01/4668-785 ruksaka, noževa, kompasa,
dalekozora

YUKON FAST SIMONS POCO BlackBird

PLANINARSKE KNJIGE!

Alan Čaplar
**HRVATSKA
PLANINARSKA
OBILAZNICA**

Hrvatski planinarski savez, 2010.
224 stranice, 21 × 15 cm, u boji

Vodič na sustavan način predstavlja sve važnije hrvatske vrhove i nezamjenjiv je planinarima koji obilaze Hrvatsku planinarsku obilaznicu. Sve kontrolne točke HPO predstavljene su na standardiziran način putem fotografije, opisa vrha i pristupa te drugim praktičnim podacima.

100 kn

Darko Berljak
VIŠE OD EVERESTA

Hrvatska ženska ekspedicija na vrh svijeta

Libricon i Hrvatski
planinarski savez, 2010.
256 stranica, 24 × 17 cm

Uzbudljiva i atraktivna knjiga vođe hrvatskih himalajskih ekspedicija svjedoči o najvećem hrvatskom planinarskom uspjehu – usponu članice Hrvatske ženske alpinističke ekspedicije »Everest 2009« na najviši vrh svijeta.

220 kn

Alan Čaplar
**OSNOVE
PLANINARSTVA**

priručnik za planinare

Hrvatski planinarski savez, 2003.
80 stranica, 17 × 12 cm, c/b

Sažeti planinarski priručnik, namijenjen za planinarske škole, zabavnim stilom pruža osnovna znanja o planinarstvu koja bi trebao imati svaki početnik, odnosno svatko tko odlazi u planine.

15 kn

Informacije i narudžbe:

HRVATSKI PLANINARSKI SAVEZ, Kozarčeva 22, 10000 Zagreb

tel. 01/48-23-624, tel./fax 01/48-24-142, www.plsavez.hr, hps@plsavez.hr